

REDACTIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:

pe un an 20 cor.
pe 1/2 an 10 cor.
pe 1/4 an 5 cor.
pe o lună 2 cor.

Nr. 1 de Duminică pe an 4 cor.
Pentru România și străinătate pe an
40 franci.

Manuscripte nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

INSERTIUNILE:

de un gir garmond: prima dată 10
bani; a doua oară 12 bani; a treia
oară 8 b. de fiecare publicație.

Atât abonamentele, cât și inserți-
unile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și semnaliza-
re. Scrieri retracate nu se primesc.

Sistemul de guvernare în Ungaria.

II.

Vedem deci câtă bunăvoință și toleranță dovedesc față de limbile nemaghiare. Pretind mult, ca să aibe de unde lăsa și să le presinte de modeste pretensiunile ministrului. Se vedem acum vorbirea înfrumșetată respective pretensiunile ministrului. Căci să nu credem că ministrul numai atâtă pretinde dela cetățenii nemaghiari, să învețe *limba oficială de guvernare a statului*, adică limba maghiară. A zis în anchetă: a crea pe de-o parte *condițiunile spirituale și materiale* ale instrucțiunii populare în *spirit național* (spiritul naționalității, rasei maghiare îl înțelege?) pe de altă parte al asigura prin control și supraveghere eficace. Ministrul e deci mai circumspect, dar tot acelaș scop îl are, ca ceilalți. A zis mai departe ministrul: Scopul dispozițiilor cuprinse în proiect nu este să desbrăcam cu *forța* (dar poate cu *frumosul*?) pe cetățenii nemaghiari ai patriei de limba și naționalitatea lor, ci ca prin cunoștința generală a limbii statului, să asigurăm un astfel de mijloc comun al contactului zilnic, prin care încheierea națiunii noastre (care națiune?) să devină posibilă. Scopul său mai departe este, să *validizeze în adevăr egal îndreptățirea cetățeanului*, pentru-că fără cunoștința limbii maghiare, cetățeanul nu e în stare să se validizeze.

Și acum întrebăm: cunoștința generală a limbii statului necesitează crearea unei *instrucțiuni în spirit național*? Cine nu vede turpitudinea? Ce încheiere voeste ministrul? Națiunea politică maghiară politicește nu este încheată? Numai atunci va fi încheată dacă ne maghiarisăm? Că nu ne putem valida dacă nu știm ungurește? Asta-l adevărat. Dar cei-ce voesc a se valida, aceia ș'asa învață, n'au lipsă de spriginul tutelar al puterii centralizatoare, rivnitoare de putere absolută, a guvernului. *Adevărul e că nici aceia nu se pot valida cari posed limba statului!* Noué — în contradicție cu legile din 1868 — în practică numai atunci ni-se asigură drepturi, noi numai atunci ne putem valida, dacă ne maghiarisăm. Unde sunt de ex., comiți supremi, vice-comiți, proto-notari comitatensși și alți bărbați de ai noștri implinind funcții mai înalte politice? Unde sunt? Ce folos de litera legii, care dispune hotărît și în privința asta? Acordarea oficiilor și azi depinde dela voința șefilor singuratici ai oficiilor. Dacă șeful vrea, te angajează, dacă nu — nu, și eu ca cetățean, nicăiri nu pot cerca remediu. Și în special de ești român, dacă nu ți-ai exoperat vre-o deosebită *protecție* ungurească, (iar asta numai prin lăpădarea naționalității tale, vînzându-ți convîngerile politice) poți și ori cât de bine ungurește, poți fi ori-cât de chemat pentru vre-o carieră, nu te primesc, sub simplul pretext, că *nu este loc*. Când este loc? asta

n'o știe de cât șeful singur și ministrul. Aci ridice în adevăr la validitate egal-îndreptățirea cetățenească (care, între noi fie zis, nu există în țeara noastră). Domnule Ministru! Pentru a ține de cornele plugului, a ara, a sămăna, a bate cu ciocanul, a avea altă ocupație liberă, pentru asta în adevăr nu e lipsă de «instrucție în spirit național», nici de cunoașterea limbii maghiare, pentru-că nu popoul e pentru funcționarii ci funcționarii pentru popor, să-l slujască.

Ministrul Berzeviczy la acusa că reforma sa, *vatămă libertatea instrucțiunii* zice, că pân'aci nimeni n'a înțeles așa libertatea instrucțiunii, că asta ar cuprinde în sine totodată și libertatea cvalificării, în măsură *nelimitată și absolută*. Nimeni n'o pretinde nelimitat și absolut. Dar libertatea instrucțiunii cuprinde în sine și libertatea cvalificării, pentru-că libertatea instrucțiunii consistă tocmai în acea, că nimeni nu poate constrânge individul să-și câștige cunoștințele și cvalificația după sistemul, planul de învățământ și cărțile prescrișe în pedagogiile de stat.

Zice, că statul nu poate abdice de dreptul de a cvalifica, pentru-că dînsul garantează publicului, că individul care a ajuns în posesia vre-unei diplome, prin obținerea acestei diplome și-a și câștigat în realitate cunoștințele, capacitatea, cari în interesul binelui public cu drept cuvânt să pot aștepta dela dînsul. Asta nu e tocmai așa. Garanță deplină guvernul nu dă, de cât cu privire la pedagogiile sale. Cu privire la învățătorii ieșiți din pedagogiile noastre, garanța o ofere însuș institutele. Ceea-ce e de dorit, din punctul de vedere al interesului public, cercul acesta de competență și l-a și rezervat sieș statul. Doar și pân'aci și-a trimis guvernul pe reprezentantul, esmisul său, la esamenele de cvalificație. Și d'aci încolo și-l va putea trimite, și aceasta e tocmai destul din acel punct de vedere al controlului statului, solicitat de interesul public. De comisiune esaminatoare nu numai lipsă nu e, ci și *vatămă* adînc libertatea instrucțiunii, pentru-că pune capăt emulațiunii nobile, condițiunea prealabilă a progresului și crează *monopol*.

Ear dacă legea, lasă în mânilor confesiunilor instrucțiunea învățătorilor, dar le ia dreptul de cvalificare, rezultatul va fi despopularea pedagogiilor noastre. Și asta e prea natural, pentru-că candidatul nu-și va putea câștiga cvalificația în limba maghiară, dacă pân'aci tot românește a studiat. Va fi silit deci a merge în pedagogiile de stat, ca să-și câștige mai ușor cvalificația în limba maghiară. Prin urmare ministrul deși nu cutează a o spune pe față, în chip indirect pregătește condițiunile prealabile ale statificării. Ear statificarea, condus de principiile politicele sale de rassă, ar vrea în acel chip s'o realizeze, ca copiii români să-și primească

instrucțiunea elementară în limba maghiară. Așadar pe noi cetățeni, indivizi singuratici, vrea să ne despoae de dreptul natural, de a ne cultiva în limba românească, limba maicii noastre. Ear asta crede a o ajunge așa, că învățătorii eșiți din pedagogiile de stat vor ști ungurește, dar cu atât mai puțin românește, așa că nici nu vor ști propune românește.

Ar putea obiecționa cineva, că atunci autoritatea confesională nu-l va angaja. Da, dar confesiunea nu va putea suporta sarcinile dictate de stat, va fi avisată la ajutor de stat și în cazul acesta, guvernul îl va numi și întări pe învățătorii. Vedem deci, că dacă vor lua cvalificațiunea învățătorilor din mânilor confesiunii, vor despoia confesiunea de drepturile sale de pân'aci, în mod direct; nu respectează libertatea instrucțiunii și violează drepturile noastre cetățenești și libertatea noastră individuală, indirect. Am pierdut totul și ne-a rămas numai purtarea sarcinilor. Dacă are drept statul a ridica plățile învățătorilor confesionali — deși nu știm pe ce temei — de ce leagă aceasta ajutorare de speciale condițiuni? Căci doar cele mai în portate drepturi și le vindică guvernul cu privire la denumire și întărire. Persoane excepționale din punct de vedere de stat — precum zic — ș'asa nu se pot angaja, pentru-că pe cale disciplinară și azi, pot fi amovați. De ce deci astfel de condițiuni speciale? D'aceea, pentru-ca să bage politica în școale. D'aceea, ca puterile bune guvernul să și-le acapareze sieși, ear întreținerea elementelor slabe s'o încarce în spinarea confesiunii — și până ce «*școala unitară națională*» va putea fi creată.

Dreptul limbii statului, din punctul de vedere al «*națiunii*» și a «*unității de stat*», cere dispozițiunile riguroase ale proiectului, zice ministrul. Dar frasa aceasta numai într'atâta e defectuoasă, încât nu corespunde adevărului, pentru-că dreptul limbii de stat, din punctul de vedere al «*națiunii*» (subînțelegînd națiunea politică) și al unității de stat, este precizat în art. de lege fundamentală, XLIV din 1868, și anume așa, că se înșiră taxative casurile, în cari limbile nemaghiare *oficial* se pot întrebuința. Aceasta o atacă ministrul și aceasta n'o cere interesul națiunii și a unității de stat. Dincontra, *tendența aceasta este chiar îndreptată în contra unității de stat*, pentru-că turbură pacea cetățenilor, și se face punct de mînecare pentru diferite tendențe și cu tot dreptul. Nu e legitimă tendența guvernului nici chiar *din punctul de vedere al raportului numeric dintre elementul maghiar și nemaghiar*. Și cine nu respectează legea fundamentală, ci înainte de toate vestește lățirea dreptului limbii maghiare (prin urmare a maghiarimei) în *detrimentul drepturilor celorlalte naționalități*, acela atacă însaș bazele constituțiunii și distruge chiar și puțința înțelegerii comune.

Ministrul zice, că naționalitățile ca atari nu formează subiecte de drept public. Legea asigură nu naționalității ci individului aparținând vre-unei naționalități (nemzetiségi egyén) drepturi referitor la limbă. Școalele, cărți sunt aci în cestiune, sunt școale confesionale, drepturile, cărți ne stau acum în cale, de-a realiza o validitate mai energică și mai reală legilor noastre de până aci — zice ministrul — sunt drepturi nu ale naționalităților ci a confesiunilor.

E adevărat, că legea despre egal îndreptățirea națională, nu naționalității (națiunii etnice) ci cetățenilor, indivizilor aparținând naționalităților, le asigură drepturi, privitor la limbă. Limba naționalității maghiare s'a nimerit cu limba oficială a națiunii politice maghiare, pentru-că s'a decretat limbă oficială de guvernare a statului. Suma indivizilor aparținători unei naționalități compun naționalitatea, acărei existență legea o recunoaște prin indigetarea »aparținând ori-cărei naționalități.« Dacă nu există naționalități, cum pot aparține unei naționalități? Dimpotrivă individul de limbă maghiară, nu aparține naționalității maghiare? Și dacă guvernul calcă în picioare drepturile și libertatea individului aparținător unei naționalități, nu-l abrutisează tot odată și naționalitatea? Naționalitatea română se manifestă în organizația ei bisericească. Biserica română gr. or. nu este recunoscută de art. de lege IX din 1868, de biserica gr. or. a naționalității române?

Ministrul vrea deci să despoae nu numai pe indivizii aparținători naționalităților de drepturile lor de a și cultiva limba în institutele publice, ci vrea să violeze drepturile importante de susținător de școale, cu privire la fixarea limbii de propunere, la calificare, afaceri disciplinare, folosirea manualelor etc. etc. a bisericii autonome române, și în ordinea aceasta de idei, fiind-că **limba oficială a bisericii noastre autonome este cea română, interesele bisericii noastre cu interesele indivizilor aparținători naționalității române și prin urmare cu interesele naționalității române, sunt identice.**

Serbarea dela Putna.

(Amintiri).

De

Ioan Slavici.

(Urmare).

Imi făceam anul de serviciu militar la un regiment de infanterie care se afla peste drum dela palatul de atunci al universității, în cazarma Francisc Iosif. Diminețele Eminescu asista dimpreună cu mine la lecțiunile lui Rudolf Ihering și la ale lui Lorenz Stein, pentru-că între lecțiuni să putem discuta cestiunile ce urma să fie rezolvate în congres. Dupa ameză-zii imi făceam exercițiile în largul din fața cazarmii. El știa că abia pela cinci o să scap; cu toate aceste adeseori pela două se ivia pe cheiul canalului plimbându-se în sus și în jos. Călca rar, își ținea capul plecat și dat puțin la stânga, ridica din când în când mâna la gură și se juca cu buza de din jos, strângându-o între degete, și eu știam că ear e dus cu gândul la congres. Nu odată am fost pentru lipsă de atențiune chemat la »raport«, căci dl locotenent, un sîrb cu inima neagră, nu putea să înțeleagă, de ce fac eu »Halb links« când el comandase »Halb rechts«?

Pela cinci, când scăpam de tortura militară, eșiam din cazarmă ca sticletele din colivie, și ne plimbam apoi, mereu ne plimbam până spre nouă, când se suna de retragere și eu trebuia să mă întorc în cazarmă. Ne plângeam de răutatea oamenilor, care nu pot să traiească în pace, afurisiam toate regulamentele militare, dar

DIN DIETA.

— Ședința dela 17 Iunie n. —

Galeriile sunt tixite de uniforme albastre: funcționarii dela căile ferate au venit în fine după atâtea vicisitudini să fie de față la dezbaterile proiectului lor de lege. *Heltaí* Ferencz într'un lung pledoar a comunicat raportul comisiei financiare, la ce *Gabányi Miklós* pe un glas melancolic a întrerupt:

— Înainte de grevă să fi venit cu aceste!

Pe galerie se mișcau oamenii. Înainte de grevă!... Multe amintiri a deșteptat întreruperea aceasta. Pe urmă au ascultat mai departe explicațiile lui *Heltaí*, cu cât le va fi mai bine, dacă proiectul va deveni lege.

După ce și-a terminat *Heltaí* raportul plictisitor de lung, primul orator s'a ridicat pe băncile kossuthiste. *Mezőssy Béla* a luat la critică proiectul. A condamnat greva, dar a accentuat că funcționarii au fost mînați în grevă. Nu vre-a să agite — zice — dar trebuie s'o declare că ceea-ce a făcut guvernul, este un atentat brutal, în contra libertăților publice și palmuirea ordinii de stat.

A urmat apoi contele *Battyány Tivadar*, care deși a ținut un discurs lung, a stăpănit mereu atențiunea generală. Causele relelor le-a resumat în următoarele:

La avansări sistemul protecțiilor. Spiritul neuman și tiran al regulamentului de serviciu. ~~...~~ era totdeauna atât de brutală cu funcționarii, în cât reacțiunea trebuia să urmeze. Ear când a izbucnit greva, guvernul a recurs la brutalitate.

Terminând oratorul, discuția a fost amînată pe mâine.

Ședința s'a ridicat la 2 ore.

ne întorceam amîndoi până la poarta cazarmii. Dacă caporalul de gardă era om de înțelegere mă prezentam, îl rugam să nu mă noteze în raport și mă plimbam mai departe prin fața cazarmii până la schimbarea gardei, când eșia la poartă alt caporal. Dacă acesta era om de o fire mai aspră, ne despărțiam cu vorba ruptă în gură. Se întâmpla însă adese ori, că ne strecuram toată noaptea printre caporali, și zorile de zi ne prindeau plimbându-ne pe stradele tăcute, în care pașii nostri răsuna a pustiu prin liniștea nopții.

Când primea banii de acasă, 12—15 galbeni pe lună, Eminescu își plătia datoriile și-și cumpăra cărți, apoi se retrăgea în cortul lui. Sta închis și citea până ce i-se sfîrșeau banii. Nu-l mai vedeam acum aici la universitate, nici la cazarmă, nu mai făceam »halb links«, petreceam serile citind la masa de brad și nu-mi mai băteam capul cu cestiunile, pe care urma să le resolvăm în congres.

Peste vre-o opt zile se ivia însă Eminescu, și azi, om mai mult bătrîn decât tînăr, adese ori mi-l aduc aminte când imi reîncep lecțiunile după vacanțele de sărbători prin recapitularea celor învățate în trimestrul trecut. Așa făcea și el: o lua de unde o lăsasem și recapitula întreaga discuțiune mai înainte de a merge mai departe.

Multe erau preocupările lui și felurite; aceasta era însă constanța, dela care se abătea numai precum pămîntul sub înfrîurirea celorlalți planeti se abate din când în când din drumul ce de veci i-s'a croit împrejurul soarelui.

Așteptăm fapte.

Vorbirea ministrului președinte. — »Directive naționale« în instrucțiunea publică. — Ce așteptăm opiniunea publică dela deputații români din partidul liberal? Ceva pentru alegătorii români ai d-lui Tisza.

Ministrul președinte, contele Tisza, în vorbirea sa ținută în ședința parlamentului din 15 crt. a făcut unele enunțiațiuni și cu privire la reforma școlară.

A zis, că: Unul din principiile fundamentale a reformei școlii populare e, că susținem școalele confesionale, dar pentru aceea directiva instrucției naționale (adică a naționalității maghiare) și învățarea limbii maghiare e asigurăm pe întreaga linie. A trece peste asta nu e iertat, pentru-că trebuie să rămănem credincioși tradiției, în cât numai e cu putință, să câștigăm simpatia naționalităților. (!)

Dar, domnule ministru președinte, pe noi amăgi nu ne poți. Nu credem și nu dăm nimic pe promisiuni. Învățarea limbii maghiare și până aci a fost asigurată, cu ordinațiuni draconice chiar. Și noi nici nu ne-am ferit așa mult de învățarea limbii maghiare, doar să propune și acum în 17 ore la săptămână. Ci sub pretextul instrucției limbii maghiare, instrucțiunea în spiritul naționalității maghiare vreau s'o vîre în școalele noastre. Domnul ministru-președinte face politică națională maghiară (citește: politică de rasă maghiară) și vrea să câștige simpatia naționalităților. Asta e în adevăr disprețuirea maturității politice a naționalităților. Dacă domnul ministru președinte face »politică națională maghiară« atunci nu stă pe baza 68-istă, nu pe baza liberalismului. Nu există lege în Ungaria, care să prescrie educație cu directive naționale maghiare, mai mult introducerea unor asfel de directive vatămă legile fundamentale din 1868. Vatămă egalindreptățirea și vatămă drepturile asigurate în legi naturale și pozitice a cetățenilor nemaghiari privitor la folosirea oficială a limbii lor materne.

Zice mai departe contele Tisza: Ni-s'au pus întrebări unde este directiva națională și liberală în politica guvernului? (Ce-i galimatiasul acesta, pentru-că vedem că dacă e »național« atunci nu e liberal și întors dacă e liberal nu poate face politică exclusivistă de naționalitate maghiară) În toate a urmărit directivele naționale. (adeacă: a naționalității maghiare). În tranșacția Croată, în reforma școlară și în reformele militare deopotrivă: a așezat guvernul bazele ca în limbă și în simțire să

Voiam la început să ne dumirim, care sunt propunerile ce avem să facem în congres și cum avem să susținem aceste propuneri. Am căutat dar să ne dăm seamă, care sunt neajunsurile prezentului, care sunt causele acestor neajunsuri și ce ar trebui să se facă pentru înălțurarea lor. Discutând astfel, am ajuns în cele din urmă la convingerea îndeosebi pentru mine fatală, că desfășurarea vieții sociale se urmează cu necesitate organică, că timpurile viitoare sunt cuprinse în prezent ca pădurea de stejare în ghindă și că sunt zadarnice silințele individului, care voește ceea-ce nu este în natura lucrurilor să se întample. Nu ne ducem, nu ne ducem, ci suntem duși — ziceam noi — și de aici înainte ne frământam spre a ne dumeri, cum au să urmeze lucrurile în viața poporului român, și e lucru firesc că toate nopțile erau scurte pentru o asemenea discuțiune.

E de mult de atunci, mi-e însă par'car fi fost numai eri, căci viața mea întregă a fost croită în discuțiuni. Pierduți în iluziunile, pe care ni-le tacem despre viitorul neamului nostru, ne iubiserăm amîndoi pe noi înșine, și azi, după trei-zeci și-doi de ani, când imi dau seamă dospre cele ce s'au petrecut, imi reamintesc iluziunile ce ne făceam atunci și mi-se impune gândul că era ceva profetic în acel neastampăr al lui Eminescu. El vedea în adevăr, cum au să vie lucrurile, și de aceea era așa de violent față de cei ce nu vedeau ca dinși și se puneau în potrivă desfășurării firești a vieții noastre naționale. (Va urma).

fi corp oficeresc maghiar. și în privința limbilor regimentelor s'a făcut progres în direcțiune națională. *Stăm în pragul unor reforme așa de mari* — zice — că partea maghiară, a armatei comune, va avea inimă și suflet maghiar nu peste mult. Guvernul urmărește politică națională cu deplin succes. În parlament, în țeară și în corpul funcționarilor, a sistat semnele anarhiei și prin asta a făcut serviciul *liberalismului* maghiar.

Are dreptate contele Tisza, că „liberalismului maghiar“ a făcut serviciu, pentru-că „liberalismul“ acesta peste tot nu e liberalism și cuvântul numai d'aceia îl folosește, numai d'aceia tiranizează în numele lui, ca să amăgească alegătorii, și să se poată susține cât mai mult la putere.

Vedem deci, programul ministrului președinte în nuditatea sa, și vedem și aceea că programul ce contele Tisza l-a dat alegătorilor săi, stă în flagrantă contradicție cu principiile, atitudinea și faptele sale de acum.

Acum opiniunea publică română, tot mai stăruitor numai un lucru așteaptă, când se vor declara deputații români din partidul liberal, respective când vor părăsi acel partid? pentru-că acestea nu sunt vederi liberale ce contele Tisza desvultă, căci în rezultatul lor final, întesc la restituirea stărilor dinainte de 48. Este deci reacționar în grad superlativ.

Suntem apoi curioși a ști, n'au nici un cuvânt de zis *alegătorii români a domnului contele Tisza*? Aprobă tendințele sale de maghiarizare? Introducerea „directivelor național maghiare“ în instrucțiune? Dacă este numai puțină demnitate în alegătorii români ai dlui Tisza, nu vor întârzia, în adunare publică, a-l vota neîncredere pentru-că s'a girat liberal înaintea lor și în realitate stă numai în serviciul *politicei de naționalitate maghiară*: i-a sedus prin urmare.

„Să fie lumină“.

— Reflexii la „Revista noastră“ și mai ceva. —

I.

Nu m'au supărat de loc reflexiile părintelui și prietenului Al. Muntean la cele scrise de mine la plănuita revistă a studenților teologi români.

Ca unul însă, care am cauza la inimă și fără alt titlu la întreaga afacere, întrucât m'am întrebuințat și eu de „expresiunea „angajarea tinerimei încă de pe băncile universităților“ luate din amintitul apel al prietenului N. Bălan, și încât am avut privilegiul a-l cunoaște din graiu viu intențiunile al cărora răsune e menționatul apel — și până să urmeze rectificări mai competente —, îmi țin de datorință, pentru a preveni oare-cărei false înțelegeri pe la noi, și lămuresc (deși cam târziu), că expresiunea citată n'a fost întrebuințată, nici în apel nici de mine, cu vr'o intențiune de separatism. Aceasta e evident și din fapte.

Apelul a fost adresat și seminarelor noastre și a fost bine înțeles, dovadă caldă aderare a seminaristilor. Afară de aceea în proiectul de plan relativ la condițiile între cari, cum și unde să apară revista — plan ce s'a pus la dispoziția seminarilor noastre în firul aceluiași apel — li-s'a făcut loc la muncă, deci și la cinstire și seminaristilor nostri, în măsura cum și-a închipuit a fi mai just autorul apelului N. Bălan și cum a clasat capabilitatea muncii ca cunoscător al referințelor dela noi, fiind membru al bisericii din mitropolia noastră. Dar' și de altfel, acesta a fost numai proiect, supus spre frățescă și colegială desbatere, o idee, care azi nu mai e proprietatea morală a vr'unui individ, ci a colectivității studențimeii.

Prin urmare ideea în sine, ori din care parte ar veni, trebuie să inspire și să călăuzască inimile și forțele intelectuale ale studențimeii.

Ba, din cât îmi aduc aminte, în apel — înțeleg partea ce nu s'a reproduș în ziare, așa nici în acesta — a fost vorba și despre instituirea de comitete *coordinate*, în fiecare centru teologic, menite a censura elaboratele pentru revistă. Dacă nu s'ar fi intenționat tocmai *da capo*

înlăturarea până și a umbrei de separatism pe tema distincției între „academic“ și „neacademic“, atunci nu ar fi așa de frumoase și călduroase răspunsurile seminaristilor nostri.

Deci nimeni n'are să zică: „Noi suntem conducătorii“ — temerea părintelui Muntean, care încă bine știe, că mania de a fi conducători zădărnicește la noi nu odată cele mai nobile idei, jertfește cele mai vitale interese și instituțiuni.

Menționatul apel se rădăcă mult mai sus de aceasta crimă „națională“; tinde a concentra forțele studențimeii teologice, ca astfel, concentrate, să fie utilizate în interesul unei chestii ce nu s'a mai suleat, la noi și e de o deosebită importanță mai ales pentru noi, cei-ce nu avem nici o singurică revistă teologică, nici modernă nici nemodernă, care să deie atențiune interesului de carte teologică.

Preot fără carte teologică — orb fără băț, cu care să-și pipăiască 'n cale.

Dacă însă pân'aci nu cartea teologică a fost preocuparea de frunte la noi — desi Marele Andrei prin exemplul său propriu tocmai aceasta cale o indicase când a câștigat bisericii organizațiunea autonomă — apoi nu urmează că și pe viitor să rămână aceasta chestie numai de a doua mână.

Pân'aci cine și cum a scris la noi? Literatura bisericească ni-e pe cât de neînsemnată pe atâta și de necetită. Au fost și sunt prea puțini aceia cari din propria iubire de carte au frunzărit și mai frunzăresc după ieșirea din seminar câte ceva în viață; în decomon domina ideea greșită, că cu eșirea din seminar ai isprăvit cu cartea. Și nu era cine să poată stărpi aceste idei rătăcite; dar nu ai fi avut nici ce prea oferi de lectură, înțeleg din celea scrise de ai nostri. Cum se vor îndemna deci a ceti când nu se îndeamnă nimeni nici a scrie?

Războiul rus-japonez.

A început toiu luptelor pe mare și pe uscat. Dela lupta dela Kintșou ambiul beligeranți se pregăteau din greu pentru lovitura de moarte. De odată cu începerea acestor măceluri tot Japonezii sunt învingători. Despre luptadela *Vafangkun*, despre care o telegramă de ieri cu drept ne făcea să presupunem, că Rușii au suferit o nouă derută, astăzi însuși generalul rus Stakelberg recunoaște, că Japonezii au raportat o insignă victorie. Și din celelalte puncte ale liniei armatei japoneze sosesc știri despre înaintarea cu forță a Japonezilor, despre retragerea și părăsirea Rușilor.

De asemenea sosesc vești și despre lupte pe mare, și scufundări de vase etc. Telegramele cari au sosit, sunt însă atât de confuze și contradictorii, în cât nu putem stabili, dacă flota rusă dela Vladivostoc s'a nimicit, ori că a suferit înfrângere flota japoneză. Este mai probabil însă că aceste vești se bazează numai pe informațiuni defectuoase, și că flota din Vladivostoc nici n'a făcut încercare să iasă la larg.

Londra, 17 Iunie. Telegrama particulare sosită din Tokio vestesc, că *Rușii au suferit la Sichan, în apropiere de Vafanghun o mare înfrângere. Rușii au lăsat afară de mulți morți și întreaga lor artilerie pe câmpul de luptă, căutând cei-ce au rămas în viață, scăpare prin fugă. Această derută a fost și din altă parte confirmată.*

Londra, 17 Iunie n. Ultimele lupte la Vafanghun au început Vinerea trecută dimineața. Focul artileriei japoneze a ținut până seara la 8 ore. Japonezii au atacat aripa stângă a Rușilor, cari au resistat energic, respingând pe Japonezi. *Și Rușii au suferit mari pierderi.*

Raport asupra luptei dela Vafangkun.

Petersburg, 17 Iunie. (Oficial). Generalul Kuropatkin raportează Tarului Nicolae următoarele:

Dela generalul bar. Stackelberg am primit la 15 Iunie pela ora 1-20 noaptea următoarea telegramă:

La 15 Ianuarie am avut de cuget să atac aripa dreaptă a adversarului, dar în momentul, când trupele destinate spre acest scop au început să încunjure aripa dreaptă a armatei japoneze cu succes, Japonezii mi-au atacat cu forță maiora aripa dreaptă, așa, că m'am văzut silit să trimit toate rezervele nainte. *Pe trei drumuri a trebuit să ne retragem spre Nord. Pierderile noastre sunt grave, dar încă nu sunt cunoscute. Focul artileriei contrarului a nimicit în sensul strict al cuvântului bateria noastră a treia și a patra a brigădei I. de artilerie.* Dintre 16 tunuri 13 au fost complect ruinate și au rămas pe câmpul de luptă. Atitudinea trupelor era la culme. Partea cea mai mare numai la ordin repetit a încetat cu lupta.

Londra 17 Iunie. Din Niucivang se raportează: De ieri începând se aude până aici energie bombardament. După mezul nopții două baterii rusești au traversat orașul. Ieri după amiază două divisiuni ale armatei lui Kuroki au înaintat spre Kaitșu cu scopul de a ataca pe Ruși pe la spate. Totalul armatei ruse, care de prezent se află în luptă, este aproape 30.000 de oameni. În Londra este așteptată victoria Japonezilor cu toată siguranța, care poate trage după sine marea catastrofă a Rușilor.

Tokio, 17 Iunie. Un detașament al armatei lui Kuroki a luat Duminecă Tulouien. A alungat și rănit o trupă constatătoare din 300 Ruși și 300 călărești bandiți chinezi, care s'a retras în direcția localității *Tabbo*. Rușii au lăsat îndărăt trei morți și doi răniți, cari aparțin regimentului 16 siberian. Celelalte pierderi nu sunt cunoscute. Japonezii n'au avut pierderi.

Londra, 17 Iunie n. Asupra luptei de lângă insula *Iki* circula două vești. Conform uneia *Japonezii au reușit să prindă pe toate trei vasele rusești, iar conform unei telegrame din Tșifu Japonezii au pierdut un torpilor și cel mult dacă două incuiciștoare rusești au putut scăpa spre Nord.*

Tokio 17 Iunie n. În regiunea vestică a peninsulei Liao-Tong *Japonezii au raportat învingere strălucită și decisivă.* Luni și Marți armata rusă, care a sosit dinspre Vafangtien cu două divisiuni și jumătate a atacat armata japoneză, care era la sud-vest dela Liaoyang. Armata japoneză era împărțită în două coloane și Marți d. a. la 5 ore a început bombardarea pozițiilor adversare. *După o luptă desperată de două ore coloana japoneză a cucerit pozițiile rusești.* Alte două coloane venind dinspre *Vitșu* a atacat pe dușman, care a fugit spre Vafangtien. Mercuri armata japoneză a înaintat spre Liaoyang și a atacat aripa stângă a Rușilor. La 9 ore aceste două coloane s'au unit cu cealaltă armată japonă. Cavaleria a înaintat dinspre *Tasikao* atacându-se mai târziu grosul armatei. La *Talissau* a încunjurat pe adversar din toate părțile și după o cerbicoasă luptă l'a bătut total. Armata rusă s'a refugiat spre Nord, lăsând 15 tunuri cu tir repede în mâinile Japonezilor.

DALNY.

Rușii, părăsind prea repede Dalny, n'au avut timp să distrugă orașul, care, după o lună aproape, va deveni baza operațiunilor îndreptate spre Port-Arthur.

De altminterii lucru e simplu și conform legilor războiului, dar pentru Ruși ia un sens ironic când ei compară aceea ce Dalny promitea să fie, cu ceea-ce este. În Iunie 1898 se hotărîse crearea portului și în August 1899 se ordonă construcția orașului. Despărțirea portului militar Port-Arthur de portul comercial Dalny a fost mult lăudată atunci. Și dacă până atunci se mai văzuse construindu-se fortărețe pentru apărarea marilor centre comerciale, pentru prima oară s'a văzut acum părăsindu-se o fortăreață existentă spre a se construi alături un oraș.

Ciudat! Sa invocat argumente militare pentru îndreptarea acestui mod de a lucra: nu era destul loc la Port-Arthur pentru Vancouver și pentru San-Francisco, pe cari voiau să le întemezeze.

În urma întâmplărilor dela 27 Maiu, asemenea argumente se mai combat; dar poate spune că falșă în prima concepție, crearea portului Dalny n'a fost de cât un șir de greșeli în execuție.

Voind să aibă donă porturi, cu toate că nu era nevoie de cât de unul, ar fi trebuit să aleagă pentru cel de al doilea golful întins și bine adăpostit al Pigeon-ului, ear nu golful Victoria, pustiu și expus vînturilor dela Nord. Iarna, aceste vînturi împiedică intrarea portului cu ghețuri; o agitare continuă a mării stingherește mișcările vaselor, cari numai cu mare greutate izbutesc să abordeze cheiul. Nu era nici apă destulă la Dalny pentru o populație aproape de 400.000 locuitori; numai riul Melan-ho, ale cărui ape sunt tulburate de scurgerile din câmpurile vecine, udă orașul.

Cu toate aceste neajunsuri, se construia mereu la Dalny. După un plan calculat și simetric, cu compasul autocratic al lui Petru cel Mare, se trăsese liniile a trei orașe: orașul administrativ, orașul european și orașul chinez. Numai cel d'întăi prosperă, al doilea creștea și se întindea mereu văzînd cu ochii; erau biserici pentru toate culturile, oteluri, un muzeu, un teatru, patru bănci, o bursă, o piață, mai multe așezăminte de instrucție. Străinii, cari treceau prin acele strade extraordinare, aveau impresia că se află în mijlocul școlilor unei expozițiuni; li-se arăta ca locuitorii doi birjarî, cazaci din Transbaikal, care n'aveau ee să facă trăsurile lor.

Îndoindu-se chiar Rușii de succesul întreprinderii, se îndoia sacrificiile bănești; se înființă la Vladivostok institutul oriental, un serviciu rus de navigație încredințat societății de drum de fier de Est chinezesc, etc. Cu toate acestea, comerțul național ca și cel străin rămase surd la stăruințele guvernului. Un semn caracteristic: băncile erau la Dalny, dar casa de economie la Port-Arthur.

Ca să se nimicească cu orî-ce preț această rezistență se făcu din Dalny capătul liniei de drum de fier al Estului chinezesc. Și pentru ca Port-Arthur să fie lipsit de proviziunile aduse din Vladivostok și Nagasaki se interzise corăbiilor să-l mai abordeze. Se stabili la Dalny vamă chinezescă, așa în cât comerțianții din Port-Arthur trebuiau să renunțe la afacerile lor cu China, sau să ocolească, cu mari pagube, pe la Dalay.

Aceste proceduri stricau Port-Arthurului, fără să aducă vre-un folos însă portului Dalny. În 1903 se cita numai două case private, și acelea în construcție încă, aparținând funcționarilor Rubinstein și Alexandrovki. Aceste case n'au putut fi isprăvite, așa încât până ce n'a încetat cu desăvîrșire, un singur moment Dalny n'a încetat de a duce o viață oficială. Sfîrșitul violent, după o carieră iluzorie, nu poate să lase nici o părere de rău. Rușii s'au ușurat de niște cheltueli atât de grele, zicându-și că aceasta este sfîrșitul unui lucru și începutul altuia. Ei își vor aduce aminte că războiul și incendiul au fost pentru ei mult timp mijloace de reînnoire. Pentru un popor atât de tînăr și atât de plin de viață greșala de la Dalny nu este nici de cum de neîndreptat: aceste sunt păcate de-ale tinerețelor, de cari au destul timp să se lecuiască în maturitate... dacă nu vor muri până atunci.

ACADEMIA ROMÂNĂ.

CONCURSURI PENTRU PREMII.

1904

B. Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.

XVIII. *Premiul Alexandru Bodescu*, divizibil, de 1500 Lei, dimpreună cu 1000 Lei dăruiti dl Ioan Kalinderu, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect:

Monografia economică, statistică și socială a unei comune rurale din România și a unei comune rurale românești de peste graniță. — (Deciz. 20 Martie 1904.)

Autorii se pot povățui, între altele, după lucrările de aceeași natură ale D-nului A. Buchenberger, în special ancheta agrară a Marelui Ducat de Baden și principiile politice agrare germane (*Grundzüge der deutschen Agrarpolitik I*; după lucrările lui Leplay (colecțiunea intitulată *Les ouvriers européens*), mai ales pentru metoda acestui autor, precum și *Monographies de communes*, și în fine după alte lucrări de acest fel.

Termenul prezintării manuscriselor la concurs este până la 1 Septembrie 1905.

XIX *Marele Premiu General Ioan Carp și Maria Carp*, 7000 Lei se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect:

Pregătirea trupelor pentru războiu în instrucție și conducere cu exemple istorice și practice. (Deciz. 20 Martie 1904.)

Lucrarea se va prezenta în stil concis, românesc și ostășesc, cu înlăturarea de cuvinte străine și scrisă cu ortografia Academiei.

Lucrarea va fi originală a unui singur ofițer, fără colaborarea și consfătuirea cu alții, fără a fi ofițerul sustras de la serviciul său. În plicul închis cu numele autorului se va asigura îndeplinirea acestei cerințe — pe cuvînt de onoare.

Lucrarea va cita pe toți autorii întrebunțați și folosiți la fiecare caz special.

Sunt excluse în mod absolut de la primare lucrările cari nu vor îndeplini condițiunile de mai sus, precum și compilațiuni sau traducțiuni.

Premiul fiind însemnat și timpul acordat în destul de lung, el se va acorda numai unei scrieri excelente.

Manuscrisurile vor fi scrise cu mașina.

Termenul prezintării manuscriselor la concurs este până la 1 Septembrie 1905.

XX *Premiul Statului Lazăr*, de 5000 Lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1907 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect:

Cercetări originale asupra pelagrei în vederea etiologiei și combaterii boalei. — (Deciz. 26 Martie 1902.)

Lucrarea va cuprinde:

1 Izolarea materiilor toxice ale porumbului stricat.

2. Determinarea varietăților porumbului și a gradului de alterațiune, precum și a altor condițiuni în cari se dezvoltă acele materii toxice.

3. Stabilirea acțiunii patologice a acelor materii toxice.

4. Stabilirea legăturii între substanțele vătămătoare ale porumbului și pelagră.

5. Stabilirea specificității pelagrei și a substanțelor specifice active contra acestei boale.

Termenul prezintării manuscriselor la concurs este până la 1 Septembrie 1905.

XXI. *Premiul Adamachi*, divizibil, de 5000 Lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1907 cele mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect:

Inrăuirile curentelor străine în evoluțiunea limbii și literaturii române din secolul XIX. — (Deciz. 3 Aprilie 1902.)

Lucrarea se va face după următorul program:

Starea culturală a țerilor la sfîrșitul secolului XVIII.

Elementul slavon și elementul grecesc în limba vorbită și scrisă.

Învățămîntul public și privat sub Inrăuirea grecească.

Manifestarea curentului francez la noi în educațiunea claselor superioare.

Văcăreștii și poezia lor. Cum se învăța limba românească? Mișcarea literară sub domnia lui Caragea Vodă și Eforia. Teatrul de la Cișmeaua roșie și Domnița Ralu.

Alexandru Suțu Vodă și Eforia teatrelor din țară.

Cheorghe Asachi și Gheorghe Lazăr. Școala românească și începuturile ei. Eliade-Rădulescu, Tipografiile române și cărțile bisericești și didactice. *Curierul românesc și Albina Moldovei.*

Societatea filarmonică din București și Iași. Eliade, Cămpineanu, Aristia Asachi. Începuturile teatrului român. Scriitorii și traducătorii dramatici.

Limba oficială, limba literară și limba vorbită. Primi poeți și primele poezii.

Curierul de ambe-sexe. Teatrul străin și teatrul român. Lupta pentru statornicirea progresului scenei naționale. V. Alexandri, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu. Mișcarea literară în Moldova. Scrieri și publicațiuni.

Reportoriu. Actori. Rezultate obținute.

Inrăuirea educațiunii date tinerimii române în Franța și Germania asupra culturii naționale.

Punctul român. — *Zimbrul. Gazeta Moldovei.*

Starea societății române la mijlocul veacului trecut. Limba și Literatura în școală și societate.

Sf. Sava și Academia Michăileană. Mișcarea de reînviere culturală.

„Gazeta Transilvaniei“. — *Foaia pentru minte, inimă și literatură.*

Duelgii și Bonjuriștii. Influența franceză și influența germană asupra spiritelor și năravurilor noastre sociale în acea epocă.

Teatrele (francez, german, italian). Cărțile didactice. Poeziile, romanele străine și influența lor asupra noastră.

Profesorii ardeleni, bănățeni și bucovineni și Inrăuirea curentului germano-latin asupra culturii naționale.

Termenul prezintării manuscriselor la concurs este până la 1 Septembrie 1906.

XXII. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1907 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect:

Istoricul căilor ferate din România și influența lor din punctul de vedere economic, social și politic. — (Deciz. 6 Aprilie 1902.)

Lucrarea va cuprinde:

I.

1. Istoricul concesiunilor și proiectelor anterioare concesiunilor Strussberg și Offenheim.

2. Concesiunile Strussberg și Offenheim. Căderea lui Strussberg, constituirea Societății de acționari care a luat continuarea afacerii.

3. Organizarea căilor ferate, controlul Statului. Principiile de exploatare, rentabilitatea, serviciile ce aduceau căile ferate dezvoltării economice a țerii în timpul cât a existat Societatea acționarilor căilor ferate.

4. Dificultățile interioare și exterioare și nemulțumirile la cari a dat loc regimul căilor ferate. Motivele pentru cari s'a luat în vedere răscumpărarea lor.

(Va urma.)

DIN ROMANIA.

Institutul Otteteleșanu A904. Cu începerea viitorului an școlar 1904—1905 se vor primi 16 eleve în institutul de fete dela Magurele fundat de Ioan Otteteleșanu și înființat de Academia Română, sub înaltul patronaj al M. S. Regelui, cărora li se vor da, conform dispozițiunii testamentare a răposatului fondator, o creștere casnică și instrucțiunea cuvenită unei „bune mame de familie, fără pretențiuni sau lux“.

Cursul va fi de 5 ani de studiu și 1 de practică. În acest timp elevele vor avea toată întreținerea în institut și nu vor putea părăsi școala în tot intervalul de 6 ani, afară de cazuri de forță majoră.

Sunt admise în institut copile născute din părinți români săraci, pe deplin sănătoase, cari până la 5 August 1904 au împlinit 12, dar încă nu 14 ani, au pregătirea ce se dă în școlile primare din România și au obținut la terminarea

cursul primar cel puțin media 7. Candidatele cu clase secundare au să prezinte certificatele secundare, având media cel puțin 6.

Nu se admit dispense de nici un fel.

Două surori sau două vere primare nu pot fi admise în institut.

Părinții elevelor ce vor fi primite în institut nu pot să-și ia fiicele de sfintele sărbători ori nu e voie elevelor să petreacă în familie de vacanțe.

Părinții aspiranților ori reprezentanții legali ai acestor au să trimită — până la 5 August 1904 — cererile însoțite de naștere, actul de vaccinare, actul de paupertate, în care se va arăta și numărul copiilor, și atestat școlar despre terminarea claselor primare, la Academia Română, calea Victoriei Nr. 135, pentru Comisiunea Fundațiunii Otteleșanu, care examinând actele și luând informațiunile ce va crede de cuviință, va dispune ca concurențele, ce îndeplinesc condițiunile mai sus precisate, să fie supuse la un examen de primire, prin care se va constata gradul de pregătire în ceea ce privește cetirea și scrierea, analiza etimologică și cea sintactică, cele patru operațiuni, geografia și istoria țării române.

Concurențele cari nu sunt din România se admit fără examen de primire, în virtutea atestatelor obținute în școlile similare din patriile lor, și au să trimită la Academia Română, tot până la 5 August, cererile însoțite de actele enumerate mai sus pe cum și un atestat medical.

Rezultatele examenului se vor supune dimpreună cu toate actele, printr'un raport, Augustului protector al Academiei Române, M. Sa Regelu cărui îi aparține a decide în privința primirii.

Examenul se vor începe în localul Academiei la 9 Septembrie 1904. Orelle 8 dimineața.

Cu începerea dela 16 August părinții pot ridica actele de naștere, de vaccinare și de studii cu cari au înscris copilele.

PARTEA LITERARĂ.

Istoriografi vechi — Istoriografi noi.

De

Teodor V. Păcățianu.¹⁾

În anul 1902 a apărut în Blaj o carte, intitulată „Vechile episcopii”, de dl canonic Dr. Augustin Bunea.

Cartea a atras atențiunea cărtuarilor și bărbaților de știință ai neamului nostru asupra autorului, care nu de mult (1900) s'a prezentat pentru prima oară în public ca istoriograf științific.

Și dacă dl canonic Dr. Bunea resare în țara noastră ca istoriograf, stăpân pe metoda critic științifică, făcându-se vrednic de onorurile cuvenite unui om de știință, nu este mai puțin adevărat, că studiile sale, concluziunile studiilor sale, au și tulburat ideea patriarhală despre trecutul neamului și bisericii noastre.

Savantul profesor dela universitatea din București, dl Nicolae Iorga, neobositul scrutător și luminător al istoriei neamului românesc, făcând cercetări istorice și în patria noastră, pe baza descoperirilor sale, ajunge la similare concluziuni cu dl Bunea, relativ la trecutul nostru național-bisericesc.

Să luăm concluziunea principală, comună amândurora, — lăsând la o parte cele secundare, a căror analiză nu intra

în cadrul unui articol de ziar și nici nu este gândul nostru — care este:

Mitropolie ortodoxă-română în Ardeal nu a existat înainte de Mihail Viteazul. Cel dintâiu „mitropolit”²⁾ al Belgradului a fost Ioan de Prislop, instituit de strălucitul și viteazul Voevod asasinat pe câmpia Turzii.

În fața acestei concluziuni se ridică întrebarea: Cum rămânem cu „Vechea mitropolie”, cu „dogmele istorice” stabilite de luminații și inimoșii nostri istoriografi vechi?

Aceasta este o nouă „teorie roesleriană”, de astădată în contul bisericii ortodoxe-române!

Chiar așa să fie. — „după o lungă și laborioasă cercetare, executată într'un mod magistral, Rösler ne lasă o foaie albă, rămânând ca alții s'o umple...”³⁾

Și la această muncă, de a umple „foaia albă”, pusă în prospect de patriarhul științei românești, s'a angajat cel dintâiu, dl Teodor V. Păcățianu, redactorul „Telegrafului Român” din Sibiu.

Dl Păcățianu pornește să răstoarne „noua teorie.” D-Sa încearcă a susține existența din străvechi a mitropoliei în Alba-Iulia, 1) pe baza diplomei regelui Matia, dată la anul 1479, prin care, la rugarea mitropolitului Ioanichie din Belgrad,⁴⁾ regele scutește pe preoții de legea grecească din Maramureș de plățirea taxelor, pe cari înainte le plăteau regelui; 2) pe diploma regelui Vladislav, dată la anul 1494, prin care se întăresc drepturile și prerogativele mănăstirii sf. Arhanghel Mihail din Maramureș și se poruncește egumenului Ilarie (instituit la 1391 printr'o scrisoare a patriarhului Antonie din Constantinopol) să arate cuvenită supunere și ascultare episcopului de Muncaci și arhiepiscopului din Transilvania⁵⁾, (pp. 28 și 29); și 3) pe o copie latinească a hrisovului lui Matei Basarab Voevodul Munteniei, dată în anul 1700, în care se amintește despre „reconstruirea” reședinței arhiepiscopiei din Alba-Iulia, pe timpul lui Mihail-Viteazul, ruinată „prin vechime.”

Acestea au fost argumentele și ale istoriografilor nostri vechi, în spriginul „vechei mitropolii.” Pe acestea le răstălmăcește și dl Păcățianu, cu multă vervă și spirit, pentru a răsturna noua teorie.

Ca element nou, aduce dl Păcățianu pentru spriginirea teoriei existenței mitropoliei române înainte de Mihail-Viteazul, un argument a contrario, și anume, acela de a dovedi prin istoria patriarhatului sârbesc din țara noastră și Serbia, că Ioanichie, din diploma dela 1479, mitropolitul în Belgradul Serbiei n'a putut fi, ear' în Ipec n'a fost deci trebuia să fie al Belgradului din Ardeal (Alba-Iulia), a fost dar capul bisericii române-ortodoxe din țara noastră.

În ce măsură vor suporta scapelul critic al istoriografiei moderne aceste argumente? Să vedem!

Cele două diplome din veacul XV-lea le avem numai în copii dela 1721;⁶⁾ prin urmare „nu putem jura” pe autenticitatea sau mai exact, pe infalibilitatea lor. Vom învedera mai la vale un exemplu justificativ al acestui scepticism. Dar luându-le

chiar de autentice,⁷⁾ credem că nu sunt suficiente, ca dovezi pentru susținerea „vechei teorii”, când ne gândim numai și numai la rudimentarele cunoștințe și pregătiri ale piserilor vremii și la posibilitatea încercării lor în de-ale geografiei și cunoștințelor de titluri și demnități din depărtare, din adâncimile țării sau chiar din străinătate.

Dacă, mergem mai departe cu analiza și ne oprim la documentul relativ la „reconstruirea” reședinței „vechei mitropolii” din Alba-Iulia, documentul citat de dl Păcățianu va servi tocmai pentru răsturnarea teoriei susținute de d-sa. Și eată pentru-ce:

Dl Păcățianu a luat documentul prin intermediul dlui Dr. I. Ardelean („Istoria diecesei gr.-cat. din Oradea-Mare”) după o traducere latinească greșită, din Petru Maior. Pe când hrisovul, în textul lui autentic, românesc a fost publicat în „Arhivul” lui Cipariu! și în locul cu argumentația nu sună, ca după traducerea latinească: „a cărui (Archiepiscopului) casă rezidențială ruinată prin vechime s'a făcut și arădicat din fundament de către principele și Domnul Io Mihail (Viteazul), — ci textul autentic este: „care dintru a sa temelie iaste făcută și înălțată de reșosatul Io Mihail Voevod.”

Concluziunea, ce se impune, pe baza acestui document, evident, e în favorul „noului teorii” și absolut contrară „dogmei” „vechilor istoriografi”, și a dlui Păcățianu.

Dacă după aceasta tot ne mai preocupă gândul de a reconstrui vechea mitropolie română, e neîndoios, că argumentele de până aci, utilizate și de dl Păcățianu, nu sunt suficiente — pentru a umple „foaia albă”, lăsată de dnii N. Iorga și A. Bunea.

Dar să fie chiar cuvântul acestor învățați cel din urmă în aceasta chestiune, — ce am pierdut noi, Românii ortodocși, prin aceasta, ce a pierdut falnica și sfânta noastră biserică?

Să fi fost numai „sate și preoți” aceia cari ne-au conservat neamul, scumpa limbă și legea strămoșească: să fi fost arhierii veacurilor de întunecime și durere pentru neamul nostru numai nește rătăcitori — cu mândrie și putere se ridică astăzi biserica ortodoxă română, în fruntea Românilor din țara noastră, validându-se ca o sinteză a aspirațiilor și idealului poporului nostru.

Ș'apoi dacă prin greul trecutului acestui neam și bisericii Românilor din Ungaria și Ardeal ne aruncăm ochiul, — tot vom mai găsi și câte un senin scăpător spre țintele viitorimei; vom găsi Vlădici înțelepți ca Iorest, eroi cari luptă cu sabia contra păgânilor pentru păstoriții români și mor moarte de martir, pentru biserica și neamul românesc, ca Sava Brancovici.

Și drept să spun, credința mea este, că nu adevărurile istorice spuse de dl Dr. Bunea, au amărit pe frații săi ortodocși și au pus în mâna dlui Păcățianu condeiul, pentru apărarea „punctului de vedere istoric ortodox”, — căci:

„Istoric sunt n'am frate...”

ci degradarea sublimelor noastre figuri, — din trecut, din acel trecut, în care neamul românesc întreg era una cu una sa biserică,

¹⁾ În tipografia arhiepiscopiei din Sibiu a apărut, sub acest titlu un studiu critic în chestia vechei mitropolii ortodoxe române din Ungaria și Transilvania.

Studiu dlui Păcățianu cuprinde 174 pagini 80 m. și se împarte în următoarele capitole: 1. Dogme istorice. 2. Părintele Bunea ca scriitor. 3. Punctul meu de vedere. 4. Argumente vechi. 5. Noua teorie. 6. „Nadoralbenis”. 7. Decretul regelui Vladislav. 8. Mănăstirea Voevodului Mihail-Viteazul. 9. Vicarii Episcopilor latini. 10. Sava Brancovici. 11. „Unirea”. 12. Încheiere.

Prețul 2 coroane.

²⁾ Semnele citațiunii semnifică opinia dlui Bunea.

³⁾ B. P. Hașdeu: Etymologicum magnum. IV p. XXV.

⁴⁾ Poate fi mitropolitul de Belgradul Serbiei.

⁵⁾ Poate fi Transalpina (Muntenia).

⁶⁾ N. Iorga: Sămănătorul 1904 p. 316.

⁷⁾ Nu am la îndemână „Notes et Extraits II” și „Socotilele Sibiiului” lucrări ale dlui profesor N. Iorga, pentru a vedea argumentul său în această privință; dar d-sa se declară (Sămănătorul l. c.) că nu jură că „cele două acte sunt întocmai așa, cum le cunoaștem.”

— decretată dintr'o impulsivă confesională.

Un martir al bisericii strămoșilor mei, care biserică este și a strămoșilor domnului Bunea, să primească poreclii nemeritate și să fie judecat, de un istoriograf critic român, după ticlurile procesuale ale vrășmașilor noștri firești?

Un sfânt al tradiției poporului, să fie timbrat de pregătitorul ingenuității biserice sale?

Aci dl Bunea n'a făcut știință! ¹⁾

Istoriograful trebuie să fie senin, cu sufletul cald pentru suferințele și gloriile trecutului, cu gândul spre un larg, întins, sublim ideal — al tuturor...

Incontestabil este însă, că dl Dr. Bunea a dezvoltat și dezvoltă o valoroasă și rodnică activitate istorică; și este de sperat, că va deștepta o activitate de aceeași natură, va provoca o reacțiune, ca să zică așa, și în cercurile ortodoxe, — doresc și sper să nu fie șoviniste confesionale.

Ar fi de dorit, ca o emulație să se pornească între cele două biserici române din patrie, în studiul trecutului; — din partea noastră să se scotocească mai mult arhivele, ²⁾ să se studieze mai intens istoria neamului și bisericii noastre, căci lumina adevărului va întrece în splendoare orice idile patriarcale.

Pentru a încheia acest articol, mă întorc la cartea dlui Păcățanu, a cărei citire m'a îndemnat să scriu cele înșirate.

Cartea dlui Păcățanu, „Istoriografi vechi — Istoriografi noi,“ din punct de vedere științific, fără îndoială, prezintă scaderi, după-cum acelea au fost indicate mai sus. Dar, fiind scrisă cu multă vervă, în mod plăcut, și atrăgător, cuprinde totodată gruparea unui material însemnat și interesant asupra chestiunii în litigiu între D-Sa și școala modernă, — astfel, că poate fi citită cu plăcere. Poate fi citită cu folos, fiind-că deslușește amănunte prețioase, relative la trecutul bisericii noastre și neamului nostru.

Ar fi de dorit să citească cât mai mulți cartea dlui Păcățanu; apoi cartea dlui Bunea: „Vechile episcopii“; „Sate și Preoți“ a dlui prof. univ. N. Iorga, — și apoi și mai de dorit ar fi, ca acei tineri ai noștri de pe la universități, cari se pregătesc pentru istorie, să nu se mulțumească cu foaia albă a noii teorii — cum i-am zis — „roesleriană“; ear' cei ce se dedică istoriografiei, să nu pregete de a petrece vre-un an doi și în seminarul istoric dela universitatea din București.

Ab Oriente lux!

S. Secula.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 17 Iunie 1904.

— Sărbătoarea din Belgrad. Cu ocaziunea aniversării proclamării Regelui Petre, populația a făcut Suveranului o călduroasă manifestațiune de devotament.

Răspunzând la discursul de omagiu al primarului din Belgrad, Regele a condamnat încercările ce se fac pentru a induce lumea în eroare și a o face să creadă că există o deosebire între

¹⁾ Un judicios articol în această chestie a apărut nu de mult într'un fileton al „Telegrafului Român.“

²⁾ Dl Dr. Alexici, care de mult studiază în Arhivele Statului din Budapesta, prea puțin ne dă, deși D-Sa n'ar fi tocmai „diletant.“

devotamentul populațiunii din Belgrad și cea din restul țării.

Aniversarea proclamării Regelui s'a sărbătorit conform programului.

— **Atentat în contra guvernatorului general din Finlanda.** Așa se vede, atentatele împotriva oamenilor mai însemnați ai Rușilor țin pas cu înfrângerile lor din Mandșuria. Din *Helzingfors* vine știrea, că acolo s'a făcut azi înainte de prânz un atentat contra guvernatorului general *Bobrikow*. Fiul senatorului *Saumann* a rănit grav pe guvernator cu două focuri de revolver în edificiul senatului. Glonțul d'întâin a pătruns în partea de jos a trupului lui *Bobrikow* atingându'și stomacul, ear focul al doilea l-a rănit ușor pe guvernator în gât. *Atentatorul s'a sinucis.*

— **Examen.** *Dumitru Frâncu*, *Ioan Hossu* și *Nicolae Șiclovian* au obținut diploma de ingineri dela polytechnica din Budapesta.

Sincere felicitări.

— **Litograf premiat.** Monarhul a conferit litografului erarial pensionat *Aloisiu Kriszta* (?) ca recunoștință a serviciilor prestate cu zel și abnegare, crucea de argint pentru merite.

— **O Celebritate artistică.** Zilele trecute s'a comemorat la Roma aniversarea morții primei mari actrițe italiene, *Isabella Andreini*, care a murit în 1604 — acum 300 de ani.

Isabella n'a fost numai o celebră actriță care încântase pe *Maria de Medici* și pe *Enric IV*, dar și o poetă și o femeie foarte frumoasă care a fost cântată de celebrul *Torquato Tasso* și de alții.

Mormântul ei poartă aceste inscripții: „Religiosa, pia, Musis amica et artis scenicae caput“ și cealaltă: „Si caret gemmis, non caret lacrimis“.

— **Oaspe rar în Budapesta.** Profesorul facultății de medicină dela universitatea din *Santiago* (*Chile*), *Dr. Collao Garcia*, făcând o călătorie prin Europa, a venit și la Budapesta, unde a cercetat clinica de chirurgie. Profesorul *Garcia* n'a avut cuvinte din destul să laude cele ce a văzut, zicând că așa oraș de o situațiune atât de plăcută n'a văzut până acum. Va fi spus-o sincer ori numai din curtuasie, nu cercetăm, că în câtva fi și adevărat. Dar să privească mai bine în giur de sine dl profesor, și se va convinge, că așa stări, ca în capitala Ungariei de asemenea nu va fi văzut.

— **Goethe la Roma.** În cursul lunii Iunie se va așeza la Roma la *Vila Borghese*, statua lui *Goethe*, pe care împăratul *Wilhelm* a dăruit-o orașului etern.

Suveranul german a trimis pe sculptorul *Eberlein* ca să așeze statuia, ear la inaugurare va fi reprezentat printr'unul din fiit săi.

— **Voluntar sinucigaș.** Se anunță din *Oradea-Mare*: Voluntarul *Eckstein Herman* er'a făcut încercare de sinucidere cu arma sa de serviciu. Glonțul n'a atins părți mai delicate și în chipul acesta se crede că va rămânea în viață. Causa sinuciderii este deranjarea materială a tinerului.

— **Böhm Adolf a murit.** *Böhm Adolf* directorul de bancă defraudant, care abea cu câteva zile înainte, căpătase dela ministrul de justiție concediu din temniță ca să moară în stnul familiei, a murit azi-noapte.

— **Atentat la tribunalul din Teresianopole** (*Szabadka*). În sala de pertractare a tribunalului din capitală deja de două ori până acuma s'au întâmplat chiar sub ochii juzilor incidente și scene revoltătoare, provocate de acuzați și acuzători, cărora le lipsește puterea de a se stăpâni cel puțin atunci, când sunt în fața judecătoriei. Acum vine știrea din *Teresianopole* că și acolo s'a întâmplat un incident analog. De patru zile s'a pertractat la tribunalul de aici un proces criminal pentru falsificări de cambii și înșelătorie. Inculpații erau *Jimpil István* și *Erdösi Hermann*, (probabil că ambii sunt niște jidanî ceriuanați) cari au falsificat un cambiu de 40.000 coroane pe numele unei privatiere bogată cu numele *Matilda Knezevics*. Președintele *Szerdahelyi Sándor*, care a condus pertractarea cu mult tact și iubire de adevăr, a patra zi a anunțat sentința, prin care *Jimpil István* a fost condamnat pentru tovarășie

la crimă la 1 an temniță, ear *Erdösi Hermann* pentru falsificare de documente private la 1½. În decursul cetirei motivelor din partea președintelui, *Erdösi Hermann* a început să strige ca nebun: — *Mințește președintele*, nu pot asculta, mințiți!

La asta președintele a escortat pe furiosul criminal în o sală laterală, strigând necontentit: — *Impușc pe președinte! Aici trebuie să se verse sânge!*

După-ce criminalul a fost pus în fiere, a fost din nou adus în sala de pertractare, pentru a i-se ceti sentința deplină. La un loc din motivarea sentinței, acest *Rolando furios*, cu fața transformată de mânie a *asvirlit cu căciula în președinte* între cele mai frivole sudalme. Această purtare mișească semită a produs mare consternare în publicul auzitor. La cererea procurorului *Atzél criminalul a fost deținut*, care ieri a scris o epistolă din temniță familiei sale din *Neoplanta*, și în care declară, că deloc ce va scăpa din temniță, va împușca pe președinte. Epistola a fost sequestrată de către procuror.

Vedem, că de un timp încoace avem de a face cu un nou soi de criminali, cu cari nu în sensul legilor existente, ei statarial ar trebui socotit cu toată asprimea.

— **Sentință în procesul anarhiștilor din Marsilia.** Tribunalul din *Marseille* a terminat deja procesul ridicat în contra unor anarhiști, eari voiau să omoare pe președintele *Loubet* din incidentul călătoriei sale la Roma. Conjurația a fost descoperită la 9 Aprilie. Poliția a aflat, că *Giovanni Micaele* a declarat la o adunare, că președintele *Loubet* nu este ertat să se întoarcă cu viață din Italia. Martorii *Nardone* și *Tamburini* au mărturisit, că cu această ocaziune anarhistul *Micaele* s'a apărut, că asta a zis-o numai din glumă, și că în timpul petrecerii lui *Loubet* în *Marseille* n'a părăsit locuința. Asta au și dovedit-o prin mai mulți martori. În lipsa de dovezi suficiente tribunalul l'a și achitat pe *Micaele Cazzalani* însă, care a scris cuvântul moarte pe portretul lui *Loubet*, a fost condamnat la 6 luni temniță, ear *Pomini*, care a agitat contra președintelui, la 2 luni carcer.

— **Un incendiar.** Din *Pilsen* se telegrafează, că în comuna *Putzried* din *Bohemia* s'a iscat un foc, care a mistuit 26 case. Focul din biroul lui *Francisc Schureida*, care puțin timp înainte de asta și-a asigurat localul. *Birtaşul Schweida* a fost deținut, deore-ce se presupune că el a pus foc la casa sa. Tăranișii păgubiți în urma asta s'au înarmat și s'au dus la tribunal, unde au pretins estradarea lui *Schweida*, ca să-l omoare. Tribunalul a fost pus sub formal asediu, cărciumarul a putut fi mântuit de furia mulțimei tumultuante de către gendarmărie numai cu greu.

— **Procesul lui Velimir Todorovici.** Se telegrafează din *Belgrad*: Astă-zi s'a început pertractarea procesului intentat în contra fostului ministru de interne *Velimir Todorovici*, care e acuzat că a defraudat din bani statului pe când era reprezentantul statului sârbesc în afacerea proprietății *Negoiiului*.

— **O nouă fundațiune a lui Carnegie.** *Carnegie* vestitul binefăcător american, cum se anunță din *Stockholm*, a făcut o mare fundațiune pe seama universității din *Gothenburg*. La această universitate până-acum pentru limba germană și engleză a avut catedră comună, care în timpul din urmă a fost ștearsă de către guvernul svedez din cauze de economie. În urma asta milionarul *Carnegie* a oferit prin intermediul consulului american 200.000 Marce ca fundațiune pentru susținerea și pe mai departe a acestei catedre. Eată un umanitar fără păreche, care are parale nu numai pentru ajutorarea instituțiilor din patria sa, ci și pentru cele alte țări.

— **Iubiteul de 50 de ani a imnului german Wacht am Rhein.** Imnul național german *Wacht am Rhein* este anul acesta de 50 de ani. Din incidentul iubiteului din *Krefeld*, unde măiestrul *Carol Wilhelm* a compus cântecul la 1854, s'a arangiat mare festivitate. Statua lui *Wilhelm* a fost încoronată în fața unui public imens, ear casa, în care a locuit artistul a fost însemnată cu o tablă comemorativă. După finirea festivității un cor de 800 bărbați a cântat „*Wacht am Rhein*“.

— **Epilogul turburărilor din Zarand.** Doi sprezece inși au fost scoși din mulțimea turburărilor din Zarand, duși pe banca acusaților și pedepsiți pentru vina ce era a tuturor, că s'au resvrătit. S-a dovedit însă că resvrătirea era numai efectul, iar cauza era instigația mizerabilă din partea „apostolilor“ socialiști, dar pentru aceia nu instigatorii ci instigații au ajuns pe banca acusaților. Apărătorul țeranilor Români a fost Dr. Stefan C. Pop, care a făcut o analiză judicioasă a mișcărilor socialiste din comitatul Aradului, a făcut o iconă dreaptă a volnicilor administrative și în fine a argumentat că acusații, nu s'au făcut vinovați de crimă de împotriva autorităților, cu ce sunt acusați. Tribunalul a pedepsit pe George și Petru Pocriser la 4—4 luni, Ion Selezan, Todor Hat și Petru Selezan la 3—3 luni, Toader Cuta, Vasile Drăgan, Mitru Varga, Leute Gerbovan, Mitru Gerbovan, Irimie Gerbovan și Todor Varga la închisoare de câte o lună. Atât procurorul cât și apărătorul au apelat.

— **Clubul sinucigașilor.** America este țara oamenilor bizați.

Acolo să vedă simpli lucrători ajungând prin muncă și prin geniu miliardari, vnzătorii de ziare ajunși savanți cu reputație universală, dueluri ciudate, sinucideri extraordinare, în sfârșit tot ce se petrece acolo iesă din limita obișnuită.

În America până și sinuciderile își au originalitatea lor. În bătrâna Europă desperatul de viață se strangulează sau își trage un glonț în cap: în moderna Americă acel desperat de viață se urcă pe cel mai înalt edificiu și se asvirlă din vârful lui.

Bizarii Americani au mai presus de toate instinctul asociației. Breslași își au clubul lor: oamenii cu anumite gusturi, înclinări și predispoziții se constituiesc în anumite societăți.

Cei desgustați de viață și hotărâți a eși dinea s'au constituit și ei într'un club. Acest club există în New-York de vre-o 15 ani, și s'a desființat de curând prin moartea ultimului membru.

Statutele acestui club obliga pe membri să se sinucidă. Toți cei 13 membri care îl alcătuiau și-au pus capăt vieții.

Curios club, nu e așa? Dar nimic din ceea-ce se petrece în noua lume nu mai surprinde pe blazatul european care s'a obișnuit să vadă în America țeara minunățiilor.

De unde isvorește acest gust al morții, care împinge pe American la cele mai extravagante sinucideri?

Tocmai din prea buna stare materială a acestui continent.

Americanul îmbogățit sau moștenitor de miliarde se simte cuprins de spleen, uritul îl torturează, gustul morții îl devorează. Nu e destul de cult și de rafinat pentru a găsi o distracție și o consolare în artă, în arta veșnic mângâietoare pentru sufletele bolnave.

Nu are nici imaginația destul de desvoltată pentru a gusta senzații noi, creând spectacole noi; nu are nici simțurile atât de rafinate, cum le aveau Romanii din vremea decadenței, pentru a găsi o distracție în mâncări și beuturi rare.

Prea marea bogăție, puțința de a-și satisface ori-ce capricii, îl desgustă de viață și atunci, într'un suprem moment de spleen, își pun capăt vieții prin procedee bizare.

Noua lume îmbătrânește prea de timpuriu...

— **Numărul jidovilor de pe pământ.** Anuarul societății jidovești pentru statistică aduce un raport asupra numărului complet al Jidovilor de pe pământ. Conform acestei statistice cel mai mulți Jidovi trăiesc în imperiul rusesc. Numărul lor înspăimântător este aci de 5.082.000. Urmează apoi Monarchia noastră cu 1.994.000, Germania cu 590.000, România cu 269.000, Afganistan cu 184.000, Anglia cu 179.000, Holanda cu 104.000, Franca cu 86.000, Turcia cu 82.000, Algeria cu 56.000, Abisinia cu 50.000, Italia cu 47.000, Tunisul cu 42.000, Persia cu 35.000, Siberia cu 32.000, Caplanda cu 30.000, Bulgaria cu 28.000, India cu 22.000, Arabia cu 20.000, Canada cu 16.000, Elveția 12.000, Grecia cu 8409. Mai puțin ca în Grecia se află Jidovi sporadici și în celelalte țări. Va să zică peste întreg rotogolul pământului sunt răspândiți. Numărul lor total este de 10.597.000 suflete. Mulți prea mulți, când te cugeți că în țări liberale, unde se află în număr relative disparent, falșii fi ai lui Israil sunt dădători de ton, grație tovarășiei lor cu elementele anticreștine. Ce va fi din Rusia, când se va introduce sistemul de guvernare din Apus, conform căruia și Jidovi au drepturi politice? Vor

face atunci Rușii cum făceau Spaniolii ori vor lua măsuri contra prepotenței jidovești cum bună oară România. Primul cas va fi foarte anevoios, pe Jidanii expulsați nici o țară nu i-ar primi, al doilea va aduce mari neplăceri și Rusiei.

— **Atentat contra unui mare comerciant din Triest.** Contra marelui comerciant din Triest Giuseppe Morpurgo s'a făcut o încercare de omor, precum se telegrafează de acolo, erl la amezai în localul societății izraelite de binefacere de pe Via Torre, al cărei vice-președinte este Morpurgo vorbia cu alți câți-va membri ai direcțiunii în birou, când doi comercianți levantini au intrat la el. Unul dintre aceștia i-a spus, că este Marcu Hanel din Corfu, de unde a sosit la Trieste în Ianuarie anul acesta, ear acum ar voi să se întoarcă napoi în patrie, dar n'are spese de călătorie.

De aceea imploară ceva ajutor. Morpurgo i-a răspuns să aștepte, că ajutorul îl va primi în ziua în care va pleca. După aceea Morpurgo a mers în altă odaie, pentru a rezolvi și alte petițiuni de ajutoare. Abia petrecu aci. Morpurgo câte-va minute, când Hanel s'a furișat în urma lui vulnerându-l cu un pumnal. După atentat Hanel și soțul său au căutat să fugă, însă ambii fură prinși în stradă. Morpurgo care a fost grav rănit, crede că este jertfa unei răsunări, figurând el odată în procesul pentru calumniare contra ziarului *Il Sole* ca martor.

— **Vitejie japoneză.** Într'o epistolă la Petersburg un oficer rus se exprimă cu multă recunoștință și laudă asupra eroismului soldaților japonezi. Oficerul povestește următorul cas: Pe drumul către Feng-vang-ceng dintr'o speluncă începură trei soldați japonezi să tragă asupra detașamentului nostru. Deoarece-țe trăgeau tot mereu în noi, ne vedeam siliți ori să-l alungăm, ori să-i prindem. Zece oameni de ai noștri se nizuiau din resputeri să se furișeze pe foale până la speluncă, ear ceialalți trăgeau necontenti. Dar de nimerit n'au putut pe nici unul, căci capul lor se putea vedea numai pentru o clipă, când ținteau. Ajungând la gura speluncei, i-am provocat, să se predea. Ne-au răspuns cu un foc și mai strășnic. A trebuit să asediăm formal această mică fortăreață. Două japonezi căzură, atunci al treilea a eșit la iveală și cu baioneta pe pușcă a grăbit spre noi. Lovit de 10 gloanțe a căzut mort la pământ. Oamenii să lupte și să moară mai vitejește ca aceștia n'am văzut.

— **O cursă interesantă.** — O cursă cu drept cuvânt interesantă s'a terminat de curnd la *Queenstown*, port situat pe coasta sud irlandeză, între două vase cu ventrele, plecate din *San-Francisco*, marelui port american. Teatrul acestei întreceri de corabie a fost oceanul Pacific. Ținta a fost Europa și corăbiile au trebuit să treacă prin strimtoarea Magelhan. Cei doi concurenți erau vasul engles „*Dock-Carron*“, din portul *Glasgow* și vasul francez „*Jules Gomme*“ care fiecare încărcat cu grâne, au parcurs această distanță imensă într'un interval total de 12 zile, ceea-ce constituie un adevărat fenomen. Vasul englez are o capacitate de 2.015 tone, până când cel francez 1900. Căpitanul *Clak* părăsise orașul *San-Francisco* pe „*Dock-Carron*“ la orele 1 dimineața, din ziua de 24 Decembrie a anului trecut, în timp ce „*Jules Gomme*“ n'a plecat de cât în seara aceeași zile. Două zile în urmă și vasul francez ajunse pe cel englez și izbutise chiar să-l întrecă. Lui „*Dock-Carron*“ îi reuși în fine să ajungă vasul francez și merseră împreună unul lângă altul. Cele două vase se perdură apoi și fură întimpinate de un timp rău, care opri mersul lor. „*Dock Carron*“ aruncă în sfârșit ancora în rada din *Queenstown*, Joul după amezai, ear vasul cel francez ajungea în același timp la *Falmuth*.

— **Creștinii din China.** După datele misiunilor numărul creștinilor în China este de 80.000. Numărul acesta e cât se poate de mic față de proporția colosală (400.000.000) a imperiului chinez, însă considerând creșterea lui repede în anii din urmă, e o apariție destul de însemnată. La 1842 în întreg imperiul se aflau numai 6 creștini. La 1857 deja 1000, în 1873 s'a urcat la 23.515, iar în 1886 la 20.000 în ultimile două decenii numărul creștinilor s'a împătrit.

Felurimii.

Vorbirea cu voce tare. Vorbirea cu voce tare are influență puternică asupra trupului. Vestitul naturalist Cuvier era în tinereța sa slab, prăpădit. Suferea de-o boală de piept și toată lumea îl credea osticos. Ajungând profesor, Cuvier fi nevoit să vorbească, să țină lecții, conferințe, discursuri și minune, Cuvier se făcu sănătos. Cunoscutul filosof englez Brown de asemenea cu plămâni bolnavi a putut trăi multă vreme, ținând discursuri și prelegeri. Este deci drept, că preoții de aceea ajung la vîrstă înaintată, pentru-că vorbesc cu glas tare și cântarea face, ca toate despărțiturile plămânilor să se deschiză, aerul să pătrundă până în cutele cele mai ascunse ale plămânilor și sângele din plămâni să circule cu mai multă vioiciune. Cea mai mare parte din artiști sau artiști, cari nu duc viață destrăbălată și neregulată, trăește o viață lungă. Dr. Pardor zice astfel despre cântare: Cântarea e unul din exercițiile cele mai bune și mai sănătoase, deoarece-țe are influență minunată atât asupra trupului, cât și asupra dispoziției sufletești. Sufletul împovărat de griji, de preocupări, de senzații neplăcute, să ușurează, îndată ce aude sunete vesele. Ear omul luând însuș parte la cântare, pieptul să lătește, plămâni să întind și omul respiră adînc un aer dătător de veselie, de viață și de sănătate.

Oraș de femei. În America există un oraș de 1500 locuitori, în care femeia este totul, ear bărbatul nimic. Orașul acela fericit se chiamă *Decatur* și se află situat în *Michigan*. Primarul e femeie; consilierii sunt femei și toți slujbași orașului sunt femei. Tot o femeie are și direcția postelor. Același fenomen în viața privată: Preotul este o femeie, paracisier tot o femeie; birtași, cărciumari, cismari, timplari, șelari, căruțași, toți sunt membrii sexului frumos. Ear bărbaii cresc copii și îngrijesc de ale casei!...

De prin lume. — *New-York-ul* și *Parisul* țin să se deosebiască de lume: primul se poate mândri că posedă cel mai mare budget municipal, al doilea că este orașul cel mai dator *Recorduri* tot atât de puțin de invidiat unul cu altul.

Temperatura mijlocie a insulelor *Britania* s'a mărit aproape cu un grad în cinci-ze de ani... Ar trebui încă secole nenumărate *Angliei* spre a nu mai fi atât de rece și cețoasă.

— *Groenlanda* nu poate fi considerată ca paradisul grădinarilor și țara favorită a agricultorilor: cel mai mari cartofi produși de pământul ei întrec abia în mărime o alună.

— În *San-Francisco* se numără o cărciumă la fie-care 22 de locuitori. Eată un adevărat record.

— *San-Laurențiu*, unul din cele mai mari fluviu ai *Lumei-Nouă*, este înghețat în fie-care an timp de patru luni. De sigur că patinatorii canadieni n'au de ce să se plângă.

Adâncimi de ocean. Sondagele cele mai profunde, cunoscute până astăzi, erau acele obținute în 1874, aproape de *Japonia*, de către *Tuscara*, și cari erau de 8524 metri adânci. *Wnarien* dă într'o revistă noul descoperiri în această privință, anunțând că „*Penguin*“, făcând 4 sondage în oceanul Pacific, între insulele *Karmaec* și *Amis*, a găsit adâncimi de 9428 metri.

Bibliografi.

A apărut:

Istoria lui Ștefan-cel-Mare pentru poporul român, compusă de dl. profesor universitar N. Ivrga și tipărită cu cheltuiala ministerului instrucțiunii publice și al cultelor.

În frumoasa emulațiune ce se manifestă în general în vederea serbărilor pe cari întreg neamul românesc le organizează pentru comemorarea unuia din cei mai străluciți Voevozi naționali, scrierea d-lui prof. N. Iorga este bine venită să ne istorisească viața și vitejeștile fapte ale Marelui Domnitor.

Numele autorului, un adânc cunoscător și un neobosit cercetător al trecutului nostru istoric, ne scutește de ori-ce altă recomandare.

Se poate citi Istoria lui Ștefan cel Mare scrisă de dl. N. Iorga cu încredințarea că va afla viața și faptele lui Ștefan Vodă după dovezi, documente de o netăgăduită valoare și un riguros adevăr istoric.

Este de asemenea inutil să stăruim și asupra stilului.

Cartea este scrisă în adevăr pentru popor.

Economie.

Arad, 18 Iunie.

Colonisări în comitatul Sălajului. Cetim în „Gazeta de Duminecă“: Ministrul de agricultură, Talián Béla, se ocupă cu ideea de a face colonii în comitatul nostru. Primădată a cugetat la frumoasa comună românească Buciumi. Aici voește a cumpăra posesiunea d-lui Kethely, și a-o popularisa cu unguri.

BURSA.

Bursa de cereale și efecte.

CEREALE:

— Cursul pieței din Budapesta —

— 16 Iunie 1904.

GRĂU.

Grâu dela Tisa — — — — —	9.27—	9.45
„ din Banat — — — — —	9.05—	9.05
„ din Nordul Ungariei — — — — —	8.97—	—
„ din Bacica — — — — —	9.00—	—

Prețuri de încheiere oficiale:

Grâu de toamnă (Oct.) c. — — — — —	9.06—	9.07
Săcară de toamnă (Oct.) c. — — — — —	6.81—	6.82
Ovės de toamnă (Oct.) c. — — — — —	5.87—	5.88
Porumb pe Iulie c. — — — — —	5.20—	5.21
„ pe August c. — — — — —	5.32—	5.33
„ pe Maiu 1905 c. — — — — —	5.49—	5.50
Rapița pe August — — — — —	10.45—	10.55

Cursul pieței din Timișoara.

— 8 Iunie 1904 n.

Raportul societății Lloyd:

Grâu 75 klg. — — — — —	7.90—	8.—
„ 75 „ — — — — —	8.10—	8.15
„ 75 „ — — — — —	8.20—	8.25
„ 75 „ — — — — —	8.30—	8.35
Săcară — — — — —	6.—	6.10
Orz — — — — —	5.40—	5.50
Ovės — — — — —	5.00—	5.05
Ovės ales — — — — —	5.15—	5.20
Porumb — — — — —	5.10—	5.15

Licitațiune minuendă.

Pe baza încuviințării Ven. Consistor diecesan din Arad 30 Matu (12 Iunie) 1904 Nr. 3200 se escrie licitațiune pentru renovarea sf. biserici gr.-or. rom. din Șimand (comt. Arad), cu prețul de exclamare în general 8196 cor. 25 fil.

Licitațiunea verbală și cu ofertele închise se va ținea la **12/25 Iunie 1904**, la orele 10 a. m. în casa bisericii.

Planul: specificarea de spese se poate vedea la subsemnatul conducător al oficiului parochial și la arhitectul I. Niga Arad (Atzél Péter u. 1 sz)

Cel-ce voește a primi lucrarea are să depună un vadiu de 10% în bani gata.

Șimand, 2/15 Iunie 1904.

Augustin Beleş, cond. oficiului parochial.

270 1—3.

INSERTIUNI ȘI RECLAME.

În comuna Berzova să caută un faur și un barbier. Cari voesc se ocupe acest loc, să se adreseze la Vaselian Popovici, înv. pens. în Berzova. 268 2—3.

Stabiliment de Hydrotherapie.

„Wällischhof.“

Stațiune de tren și poștă Brunn — Maria — Euzersdorf, 30 min. departe de Viena. 236

Arangiamet modern

(pe lângă hydrotherapie completă, băi electrice, de aer de soare, massage, electri-sare, gimnastică svedă etc).

Prețuri moderate

Cu prospecte și informațiuni mai detaliate stă la dispoziție direcțiunea și medicul stabilimentului: Dr. Marius Sturza.

— **Alteța Sa ducele Iosif Rohan** scrie despre *fluidul Elsa al lui Feller*, că efectul surprinzător al acestui remediu întrece ori-ce așteptare, și că și lui în adevăr i-a făcut însemnat serviciu, din care causă îl și recomandă ca un leac de casă inomisibil. *Fluidul Elsa al lui Feller*, cum este știut acum pretutindeni, ajută sigur și repede contra celor mai multe morburii, ca: junghiuri, dureri de oase, podagra, influența, febrințeli, inflamațiuni (aprindeți), boale de piele, dureri de ochi, vedere slăbită, lipsa de apetit, răgăeli, răni prozeșite din arsuri, degerături etc., deja după câte-va fricțiuni membrele bolnave se întăresc și se tămăduesc. 12 sticle mici ori 6 sticle duble pentru 5 cor. trimite francat unicul preparator *Eugen V. Feller*, farmacist de curte, *Stubica*, Centrale Nr. 81. (Com. Zagreb). Să ne ferim de multele fabricate false fără valoare, provăzute cu aceeași etichetă, și să nu întrelăsăm ocasiunea de a face o încercare ca acest leac de casă. 252 2—2

Spre orientare.

Cu onoare subsemnatul am deschis în Arad, strada Salacz Nr. 3 (lângă berăria Kis-Pipa) un birou general de informațiuni.

Stăm în legătură cu institutele de bani externe și interne și așa suntem în plăcuta situațiune a esopera cele mai favorabile împrumuturi, replătibile în anuități, pe termine cele mai lungi posibile și pe lângă cel mai ieftin etalon și anume:

Pe case, edificări, pământ, mai departe credite personale și de grupări.

Mijlocim: cumpărări de mobile și imobile, arândări de locuințe și realități. Esoperăm: concesiile de majorenități, căsătorie etc.

Primim: încasări de pretensiuni, de note, urmăriri particulare și observațiuni discrete în cauze familiare.

Primim: arangiarea între comercianți, particulari și creditorii lor, esoperări de amânări etc.

Câștigăm informațiuni esacte și demne de tot crezământul în ori ce direcție și despre împrejurările personale și materiale pe lângă cea mai *desăvârșită discreție*.

Basat pe acestea rugăm pe on. public, că împrumuturi nefavorabile ce eventual au deja, precum și ori ce împrumuturi noi, mai departe cumpărări de mobile și imobile, esarândarea lor și celelalte afaceri înșirate mai sus să binevoiască a se adresa cu încredere biuroului nostru și a ne însărcina cu afaceri, asigurând on. public anticipativ, că ori ce însărcinare vom îndeplini-o în modul cel mai prompt și culant, ca în chipul acesta să binemerităm încrederea ce se va pune în noi.

Cu deosebită stimă.

Klonda și Szatmáry

proprietarii biuroului general de informațiuni.

Arad, Strada Salacz Nr. 3.

271 1—3.

Concurs.

Pentru ocuparea postului de *comptabil* la institutul de credit și economii *Poporul* societate pe acți în *Lugoș* prin această să eschide concurs.

Cel ce doarec a reflecta la acest post, vor avea să-și înainteze recursele lor la adresa direcțiunei până la 15 Iulie a. c. provezându-le cu documentele de calificațiune și atestate despre praxa de până aci.

Postul să dotează cu salariu anual de 2000 K.

Oficiul va fi de a-se ocupa cu 1 August a. c.

Lugoș, la 15 Iunie 1904

Direcțiunea.

272

Prăvălia de fer și deosebite instrumente

Fraților Berta

(Berta-Testvérek).

Arad, Andrásy-tér 3.

Telefon 386. Telefon 386.

Deposit bogat în fer și mărfuri de metal, în diferite instrumente, în *ferări pentru mobile și edificii, cuptoare de fer de Nadrág și Meiding de primul rang. Mașine (sparmert) pentru bucătăria de Olanda elegante, specialități pentru economia de casă, dulapuri pentru ghiță.*

Arme Jeralh și Piper, puște pentru vânători. Monopol de vânzare a coaselor de oțel Barabás Béla și a pompelor de stropit contra peronosporiei pe lângă o garanță de 10 ani. Instrumente de vierit etc.

Foarfece engleze Solingene veritabile, peneluri și briciuri.

Deposit esclusiv «**AHOI**».

Pe seama ținuturilor sud-unga e unicul deposit al lustrului de argint: VENUS pentru cuptoare.

Comandele din provincie se efectuesc pentru prețurile ieftine de zi. Nr. 221 — 50

100 bucăți

de

Propise de școală

cunoscută peste tot locul, costă **una coroană**, pe lângă trimiterea anticipativă a prețului plus porto poștal de 30 fileri expedițiunea se face franco sub legătură în blocuri tari pentru a fi scutite contra frângerei: Dela 100—750 bucăți francarea se face pentru 72 fileri. Cu rambursă spesele de expedițiune sunt cu mult mai mari.

Biuroul de administrațiune al lui

Ingusz I és Fia.

Arad

207

Editor-proprietar: George Nichin

Redactor responsabil: Ioan Russu-Sirianu.

FISCHER KÁROLY

fabricator de pânze pe drot, de impletituri de drot, de site și de fonduri de drot de oțel pentru paturi.

ARAD, József főherceg-ut 8. szám.

Recomandă diferitele sale fabricate de pânză de drot (de cupru (aramă), fer și de pânză de drot suflat cu ținc, care se află în deposit) mai ales pentru mori, fabrici și pentru scopuri economice, recomandă de asemenea sitele pentru ciururile ventilatoare Bacher.

Pregătesc impletituri de drot pentru îngrădit grădinii, parcuri, curți pentru găini și păduri de sălbătăciuni, construiesc ciururi (potreacuri) de ales petricele, năsip și cărbuni de peatră pentru scopuri de zidire, de mine, de grădinărit, grilaje pentru ferestre la pivnițe și magazine, receptori de schintei pentru coșuri la locomotive și de fabrică.

230

Fonduri de drot de oțel pentru paturi, cari pentru putința de a se ținea curate sunt foarte recomandabile. Diferite site de păr, fer, cupru (aramă) și mătășă, coșuri pentru țapaș și site pentru cernut, precum și tot felul de obiecte neînșirate aci se pregătesc și construiesc în calitate cea mai bună pentru prețuri moderate.

CORNEL TĂMĂȘDAN

neguțator de condimente, delicatose și ape minerale în ARAD

Calea Arhiduceului Iosif Numărul 12.

Recomandă depositul său bogat arangeat, unde se poate căpăta: marfă colonială, delicatose, cea mai bună cea din străinătate, rum, procurate din sursele cele mai renumite, tot felul de ape minerale, vinuri din patrie și străinătate, șampanie franceză și ungară, cognacuri pe lângă prețurile cele mai echitabile.

— Sămânțe de sămănat de ale lui Mauthner. —

Pachetare gratuită. La cumpărare cu bani gata 20% rabat.

— N-rul Telefonului 419. —

158 20—20

Telefon 473.

Arnoul Károly urmașul lui Melocco Péter

Fabrică de cement, de piatră artificială de cement, de mozaic și plăci de marmor roman și venețian, ca întreprindere pentru zidire de beton.

179—15

Temesvár-Józsefváros, Bonnáz-utca Nr. 18.

Plăci de marmor-mozaic roman și venețian. Plăci de piatră artificială cu 4 și 9 ramuri. Lăspezi de marmor-mozaic cu 4 și 9 ramuri pentru pavosarea trotuarelor à la keramit și de curte. Acosta fabricate se pregătesc cu presa hidraulică cu ajutorul presiunii atmosferice de 800 cm². Mare deposit de țevi de beton ovale ori rotunde în orice mărime. Canalizare din beton concavizat între praguri încrucișate. — Impiedecarea umezelei edificiilor și pivnițelor. Plăci de acoperit, pietre artificiale hexaedrice. Rezervorii, receptacule de gaz și vase de scaldat pentru băi. Tot felul de lucruri de asfalt.

Catalog în limba maghiară și germană gratuit și franco!

Vindecarea deplină

a boalelor secrete.

Să nu pregete nime într-o chestiune atât de gîngășă a se prezenta odată în persoană pentru că cu ajutorul instrumentelor speciale aduse din străinătate poți afla punctul local, cauza, răspîndirea și starea boalei, ori că de adănc ar fi boala înrădăcinată în organism. Pe baza acestui examen poți cu siguranță afla și calea pe care s-a ajuns la vindecarea răului, ceea ce fiece o poate face acasă fără de a-și împiedeca ocupațiunile. Dacă cineva nu poate veni în persoană, atunci să-și descrie boala cu deamănuntul și după ce va fi examinată va primi desigur scrisorile de îndrumare și leacurile trebuincioase pe lângă ținerea în cel mai mare secret. În scrisoare pune marea de răspuns. După încheierea curei, scrisorile se ard sau la cerere espresă se retrimite.

Un setel de lecuitor și curățător e institutul special al drului Falóc, medic de spital (Budapesta VII Kerespest-ut 10) unde cu bunăvoință și competență capătă ori-cine (bărbat sau femeie) deslușiri asupra viciilor sexuale unde l se curăță sîngele bolnav, nervii l se întăresc, trupul întreg se eliberează de boală și sufletul de chinuri. Fără conturbarea ocupațiilor zilnice dr. Falóc vindecă de ani de zile cu siguranță, repede și din fuzioment cu metotul său propriu de vindecare și casurile cele mai neglijate, boalele de beșică, de țevă, de testicule, de șira spinării, de nervi, urmările ozaniei și ale stilidului, poala albă, boala de sînge, de piele și toate boalele ce se țin de organele sexuale femești. Pentru femei e sală de așteptare și intrare separată. Consultațiunile le dă însuși dr. Falóc dela 10 ore în. a. până la amiază.

Adress: Dr. Falóc medic de spital, specialist. Budapesta VII, Kerespest-ut 10.

237

Gratuit
un **Schnellsieder** și
o **cumpănă pentru culină**

Pentru
prețur nes-
pus de echitabile trimite
în toate păr-
țile următoarele:

124 15—24

mărfuri de argint mexican.

- 6 cuțite de masă de argint mexican.
- 6 linguri de masă
- 6 furculițe
- 12 lingurițe mici de cafea
- 6 cuțite pentru desert
- 6 furculițe pentru desert
- 1 lingură de scos zărnă
- 1 lingură de scos lapte
- 2 candelabre elegante pentru salon.

toate din argint mexican.

46 BUCĂȚI numai 650 Fl.

Afară de asta ori-cine comandază dela mine primește drept cadou o cumpănă p. culină gratuit. Argintul mexican este un metal alb (și dinlăuntru) pentru a căru calitatea și durabilitate primesc garanție pe 25 ani.

Comandele să îndeplinesc contra trimiterei banilor ori și pe lângă rambursă din depositul:

Scheffer D. Sándor

Budapesta.

VII, Bezerédy-utca 3 szám.

Cucea ori steaua electro-magnetică dublă.

D. R. G. M. Nr. 88,503.

Vindecă și recrează pe lângă garanță: reuma, asthuma (respirația grea), insomnia, epilepsia, nervositatea, lipsa de apetit, clorosa, durerea de dinți, migrena, impotența, influența, precum și tot felul de boale de nervi. Bolnavul cel ce nu se poate vindeca în decurs de 44 zile, îi întorcem banii imediat. Celul ce nu fi mai ajută nimic, să încerce cu aparatul meu; căci sunt convins despre efectul sigur al aparatului meu.

Prețul unui aparat mare 6 cor.

o a se folosi la boale de nervi cronice.

Prețul unui aparat mic 4 cor.

se folosesc la boale mai ușoare.

Comandele le îndeplinește în patrie și străinătate:

Scheffer D. Sándor

Budapesta,

VIII, Bezerédy-utca 3 szám.

Pentru 5 coroane

trimite 4 1/2 kgr. (circa 50 bucăți) de

săpun de toaletă fin

bucăți alese de săpun de suc de lili, de rose, de iorgovan, de violele, de reședă, de iasmin și de ciopotele.

Pe lângă antioipațiune ori rambursă expediază:

Scheffer D. Sándor

Budapesta,

VIII, Bezerédy-utca 3 szám.

Intreprindere de pompe funebre

în A R A D.

Piața Anbrassy-tér 20 sz.

Nr. Telefonului de zi și noapte 515.

Serviciu de noapte.

Arangiază înmormântări dela 15 fl. în sus până la cea mai pompoasă.

In deposit are în mare cantitate coroane de flori artificiale și dantele, sierre de metal și lemn, cooperișe diferite, perini și tot felul de obiecte trebuincioase la înmormântări. Imprumută ori-ce fel de obiecte de gală pentru înmormântări, parastase, care funebre, și pentru flori, furgoane.

Sarcofaguri

257

de metal: nickel, alpaca, tulla, aramă roșie, aluminu etc., metale nobile se pregătesc în

Fabrica lui

Beschorner M. A.

Primește transporturi și exhumarea de cadavre în orice parte a țării pe lângă taxă minimă.

Intreprindere de pompe funebre

ARAD,

Piața Andrassy-tér 20 szám.

Primirea în posesiune a unui atelier

pentru
reparaturi de obiecte de aur, argint și giuvaericeale.
Respectuos aduc la cunoștința On. public, că am primit prăvălia pentru reparaturi de obiecte de aur, argint și de giuvaericeale, ce se află în Arad, str. Széchenyi Nr. 1, sub firma **Regényi Kálmán**.

Fac tot felul de reparaturi pe lângă prețuri ieftine.
Cumpăr tot felul de aur călcat și lucruri de argint pe lângă prețurile cele mai înalte.

Rugând binevoitorul sărigină al On. public, rămân cu deosebită stimă

CHRISTIAN JÓZSEF

ARGINTAR.

Strada Széchenyi nr. 1.**BIEDL JÓZSEF**

coloritor și pictor de odăi, imitator de lemn și marmură
Arad, plața Libertății (vis-à-vis de statuie).

Primește toate lucrările ce se țin de branșa asta, chiar și cele mai grele. 187 13—25

Pictări de odaie,

precum și coloriri și imitari de lemn indigen sau exotic (foderare) în execuție de gust,

pe lângă prețuri moderate.

Primește tot odată curățirea locuințelor de tot felul de insecte, pe lângă garanție. Comandele din provincă prompt și grabnic.

— La comanda pe seama bisericilor rabat. —

Salon de moda pentru dame!**ARAD, Vörösmarty-utcza 3. szám.**

Am onoare a atrage binevoitoarea atențiune a on. public de dame din loc și provincie asupra articolilor de vară și primăvară sosiți în salonul meu de modă pentru dame, care figurează deja de mai mulți ani sub numele

L Á Z Á R C Z.

pe strada Vörösmarty-utcza Nr. 3, unde se poate vedea

pălăriile de dame și de copii

procurate dela prăvăliile de primul rang din Budapesta, Paris și Viena.

Vend și mărfuri confecționate de mine și tot odată îndeplinesc comande echitabil, în toată privința convenabile. 251

Cu stimă! Salonul de modă de dame alui **LÁZÁR Cz.** Vörösmarty 3. sz.

Preț ieftin, executare gingașă, simplă și fină.

Primește eori-ce comandă cu privire la branșa aceasta atât în loc cât și din provincă.

ca împrumut pe amortisație cu**4%**

oferim prin Institutele de bani de primul rang din Budapesta și străinătate până la $\frac{3}{4}$ a valorii la I. și II. loc dela 15—65 ani.

Credite personale!

Preșilor, ofițerilor, ofițanților de stat și privați, comercianților, industriașilor se acordă împrumuturi cu și fără garanții dela 1—15 ani culant și discret.

Convertiri de bancă la debitorii privați.

MELLER LAJOS ÉS TÁRSAI

Comisie de bancă.

BUDAPEST, David-utca 15. (Firma improscolată.)**Bani****Salon de trusouri pentru bărbați și femei în Arad.**

Strada Weitzer János, palatul minorităților. — Lângă edificiul postelor. 263

Simțind în orașul nostru necesitatea confecționării de trusouri moderne pentru bărbați și femei am hotărât să înființăm în Arad

un salon de trusouri pentru bărbați și femei

unde să avem un asortiment bogat de albituri, pălării, cravate, corturi și umbrele pentru bărbați și femei și tot felul de mărfuri din pânze și șifonul cel mai fin.

Confecționăm în salonul nostru după măsură trusouri pentru bărbați și femei amăsura celor mai scrupuloase pretenții și celui mai escelent gust după ultima modă franceză și engleză, la dorința confecționăm după măsură și cea mai mică comandă de albituri pentru dame și domni, de juupoane, blouse și negligé.

Intreprinderea noastră se estinde asupra întreg teritoriului Sud-ungar, al Ardealului și al Alföldului.

Cum procurarea articolelor noastre reclamă mari sume de bani, prin asta deschidem pe seama onoratului public cont curent și la dorința primim și rate lunare.

Rugăm deci pe on. public, că dacă dorește să poarte albituri elegante comode și frumoase, să și reserve comanda până la deschiderea prăvăliei noastre, ce va fi la 15 l. c.

Cu deosebită stimă:

Salon de trusouri p. bărbați și femei al lui **Stern Ede și Comp.** ARAD, Str. Weitzer (palatul Minorităților).

Comandele din provincie primim cu mulțumită și la dorința punem la disp. ori-cărui-a fie personal fie prin agentul nostru, colecția bogată de modele.

Dintre scrisorile de mulțumită, cari întrec numărul de 60,000 pe cari farmacistul EUGEN V. FELLER, Stubica, Centrale nr. 81 (com. Zagreb) le-a primit ca recunoștință pentru medicamentului său

Fluidul ELSA al lui Feller

din cauza lipsei de spațiu publicăm numai câte-va drept specimene de laudă și recunoștință.

Dlul Eugen V. Feller, farmacist Stubica (com. Zagreb) Centrale nr. 81.

Binevoii a-mi trimite de loc 30 sticle duble din esecelentul D-tale fluid Elsa, de care mă folosesc deja de doi ani cu rezultat strălucit, de când fac praxă medicală.

Rog a mi se trimete cu rambursă. Cu deosebit respect.

Praga. Med. Dr. Francisc Kittel.

Poți publica în toate ziarele că fluidul Elsa al D-tale, mi-a făcut atât mie cât și cunoscuților mei serviciu excelente, așa de pildă în casuri de rheuma în degetele dela mână, de dureri de cap, dureri de spate, dureri de ochi, etc. — Fluidul Elsa al D-tale îl recomand tuturor și îți sunt foarte recunoscătoare pentru acest leac.

Buzias. baronesa Geramb.

Nevasta mea a pătimit zi și noapte de dureri de cap și urechi, vătându-se de vițeite în cap, acum după folosirea fluidului Elsa au încetat toate relele.

Fogarassi Papp István.
(Világos (Arad m))

Mamă mea de ani de zile suferia de junghiuri în picioare și mână, am încercat multe leacuri, dar fără rezultat. De când folosește binecuvântatul fluid „Elsa“ al D-tale, s'a tămăduit de tot.

Kis Ösz (c. Torontal) Henric Thürjung.

Deja înainte cu mai mulți ani aveam în obraz o rană mare și ochii mi erau slabi, acum de când nu înșesc fluidul Elsa simțesc tămăduire completă. Mai multor a folosit contra durerii de dinți și tuse.

Fél (com. Ioan Bors

Mulți cunoscuți și prietini de ai mei laudă medicamentul excelent al D-tale. Mai întâi i-am simțit efectul eficace la

mine, care pătiam de dureri de șele și înțepături dureroase, cari după trei ungeri și fricțiuni cu fluidul Elsa au disparut.

Szentés.

Ludvig Kiss

Eram într-o situație nespuns de îngrijitoare: simțiam în membre dureri și slăbiciune, deja mi se încuibase în cap ideea, că trebuie să renunț la viață, și că nu voiu putea eși din iarnă, dar după ce am folosit 4 sticle din fluidul Elsa, am revenit la nouă viață.

Vép.

Stefan Farsang.

Nu pot întrelăsa ocașiunea fără să nu mă declar asupra efectului strălucit și minunat al fluidului D-tale „Elsa. La tratarea cu acest fluid a rheumei, de care suferiam am simțit astfel de efect, pe care la folosirea altor medicamente nu l-am simțit.

Nagy-Kanizsa.

Emeric Cizmădia.

Pretutindeni este cunoscut deja, că fluidul Elsa al lui Feller ajută cu efect sigur contra celor mai multe morburii, ca: ferbințeli, influența, dureri de pept, de cap de dinți, înțepături, sgarciuri, impunsături, vedere slăbită, dureri de stomac, răgușală, flegmă, boale de nervi, slăbiciuni, dureri de spate, inflamațiuni (aprinderi), răni provenite din arsuri, morburii de piele, ameteții, umflături, insomnie, morburii de gât, respirație grea, lipsa de apetit și alte multe rele.

Pe fie-care sticlă de întrebunțare a fluidului Elsa veritabil al lui Feller (fluidul esenței de plante mirositor al lui Feller cu marca de scutire „Elsa“) trebuie să fie marca de scutire pe care o arată figura aci publicată, provăzută cu signetura proprie Feller și numele Elsa.

În timpul din urmă imitatorii răuvoitori nu numai Elsa-Fluidul, dar chiar și marca impropriolată la tribunal au imitat-o. Imitațiunile le poreclesc adese-ori cu numirile Elza-Fluid, Gold-Elza-Fluidul, Salvator-Fluid, Horgony-Fluid s. a. Să păzim dară ca să nu fim înșelați și să nu primim de cât acel Fluid, care poartă numele lui „Feller“.

Autoritățile medicale l-au examinat și l-au aflat de bun. La expozițiunile dia Berlin, Roma,

London, Paris și Nizza, fluidul Elsa Fluid eelabr a obținut premiul de aur și crucea de argint, iar în timpul mai nou premiul de argint al ordinului crucei roșii spaniole.

Adevăratul Elza-Fluid al lui Feller se comandă prin rambursă postală (utánvét) sau dacă trimitem banii înainte.

Prețul e următorul:

12 sticle sau	6 sticle duble	5 cor.	— fl.
24 „	12 „	8 „	60 „
36 „	18 „	12 „	40 „
48 „	24 „	16 „	— „
60 „	30 „	20 „	— „

Mai puțin de cât 12 sticle, pachetate în lădițe, cu modul de întrebunțare și franco nu se trimite.

Gratis se dă la fie-care duzină comandată de nou „Elsa-Fluid“ 1 sticlă. Păziți-vă de imitații.

Numai fluidul Elsa al lui Feller este veritabil! Dacă o epistolă s'ar perde, este recomandabil a se trimite recomandată.

Lângă „Fluidul-Elsa“ se recomandă tuturor bolnavilor de stomac ca cel mai bun mijloc purgativ „Pilule-Elsa“ Babarbara ale lui Feller de miș de ori probate. E nestrăicicioasă. Are efect sigur și grabnic fără nici o durere. Ajută la mistuirea mâncărilor. Escelent medicament la cele mai multe boale de stomac. Un pachet (6 cutii) 4 cor. trimise franco și cu instrucțiune. Numeroase scrisori de recunoștință.

Să ne ferim de înșelători.

252

Pravul veritabil „Elsa“ al lui Feller în contra insectelor! Pravul acesta nim. cește insectele stricacioase din oddi, culina, grajd, grădina și anume: muștele, purecii, molii, păduchii de lemn, furnicile, gândacii etc. Pravul acesta e foarte economisitor. de oare-ce face superfluă întrebunțarea altor pravuri învalite în cutii scumpe. O dosă 1 cor. dacă se comandă împreună cu „Elsa-Fluidul“. Fără fluid 4 dose trimise franco costă 5 cor.

Cine vrea să primească veritabilul Elsa-Fluid și veritabilele Elsa-Pilule ale lui Feller, să comande prin scrisoare și să scrie adresa acurat la singurul loc de producere lui Eugen V. Feller farmacist în Stubica Centrale Nr. 81. (Comit Zagreb). Furnisor de curte al A. S. I. și R. Prințului Filip de Bourbon.

Deposit principal în Budapesta la farmacistul Iosif de Török, Strada regală Nr. 12.

EUGEN V. FELLER apotecar Stubica,
Centrale Nr. 81. (Zágráb-megye).

Fabrica de industrie de măsurit și de marfurii de lemne

Czeiler István jun.

Telefon p. oraș și comitat 150. ARAD, Pöltenberg Ernő-u. 7. 8. 9. SZ. Adr. tel.: „Fabrica Czeiler“ (Czeillergyár).

I. Lucrări de măsurit la zidiri.

Construirea de uși, ferestri, padimente și parcheturi, speci litate, rolete automobile, construcție proprie, portale și arangiarea de bolte moderne, mai departe cilindre (roluri) de mână, roluri mari de familie.

II. Lucrari de lemn cu mașina.

și anume lucruri de ferestru, (grinzi, padimente și scânduri) tăieri, lucruri de ghiluit, de îngăurit pentru preț estin după bucată ori pe oară.

III. Lucrari de ferestru cu vapor.

Scânduri, padimente și grinzi, latezi din stejar, frasin dela grosime de 5 mm.

Primesc comande după măsură.

Cadre pentru uscarea de piatră pentru coperișe la deposit.

